Murska Sobota 19. avgusta 1954

OBMURSKI TEDNIK

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA ZA OBMURJE

VI. — Štev. 33. — Cena din 10

Izdaja časopisno in založniško podjetje »Naš tisk« M. Sobota. — Urejuje uredniški odbor. Direktor in odgovorni urednik Jože Vild. Uredništvo in uprava M. Sobota, Trubarjev drevored 2. — Čekovni račun pri podružnici NB FLRJ v M. Soboti št. 641-T-500. — Telefon št. 138. — Tisk Obmurske tiskarne v M. Soboti. — Naročnina: četrtletna 100, polletna 200 in celoletna 400 din. — Izhaja vsak četrtek. — Poštnina plačana v gotovini.

Muzejsko društvo (Štefl Miroslav) Murska Sobota

OD TEDNA — DO TEDNA

Svetovni tisk se zadnje dni predvsem ukvarja z dvema, za usodo Evrope in Azije tako pomembnima vprašanjima: z najnovejšim predlogom predsednika francoske vlade Mendès-Francea, naj države-članice bodoče Evropske obrambne skupnosti (Zah. Nemčija, Francija, Italija, Nizozemska, Belgija in Luxemburg) spremene besedilo nekaterih členov pogodbe ali celo člene same tako, da bodo odgovarjali francoskim nacionalnim interesom, ter s konferenco na Filipinih prve dni prihodnjega meseca, ki sta jo sklicali britanska in ameriška vlada.

Francoski premier se ni morda samo slučajno lotil EOS. Že dolgo časa se bije oster boj med francoskimi parlamentarnimi krogi, ali naj se Francija sploh priključi tej skupnosti ali ne. Razmerje sil med nasprotniki in pristaši je precej enako. Ko je v svojem prvem govoru pred parlamentom pojasnjeval vladni program, je Mendès-France med drugim obljubil, da bo zbližal nasprotujoča si stališča. V ta namen je postavil tudi posebni skupščinski odbor iz predstavnikov obeh strank. Doslej je z uspehom odpravil indokitajsko vprašanje, uspel je z načrtom finančnih in gospodarskih ukrepov pred parlamentom, sedaj mu preostane poleg tuniškega in maroškega vprašanja še en trd oreh — Evropska obrambna skupnost.

Prvo vprašanje, nesoglasje med člani vlade, je že odpravil. Degaullistični ministri, očitni nasprotniki EOS, so odstopili, ostale nasprotnike pa je začasno odpravil z obljubo, da bo na konferenci šestih zunanjih ministrov v Bruslju, ki so jo po njegovi pobudi sklicali 19. t. m., zahteval take spremembe v besedilu pogodbe, da bodo z njimi zadovoljni pristaši tene i druge stranke v parlamentu.

To je torej »nevtralna formula«, ki jo je bil obljubil pred meseci. Toda ostale članice EOS z njegovimi zahtevami niso zadovoljne. Nemški krogi se zavedajo, da se bodo francoske zahteve nanašale, četudi morda samo posredno, na Nemčijo. Zato že tudi govore o nemških nasprotnih predlogih. Tisk celo svetuje, naj Nemčija raje izstopi iz te skupnosti ter zahteva od ZDA in Vel. Britanije, naj ji dado v duhu nedavnega anglo-ameriškega sporazuma popolno suverenost, četudi ne bo članica EOS. Na ta način bo lahko organizirala lastno nacionalno armado, ki ne bo pod okriljem in tudi ne nadzorstvom Francije ali katerekoli druge članice omenjene organizacije. To je hkrati tudi grožnja francoskim krogom, ki odločno zavračajo vsakršno zamisel o nenadzirani nemški nacionalni armadi. Spomini na prvo in drugo svetovno vojno so le preveč živi in bridki... Nizozemski krogi so spričo francoskih zahtev razočarani, ker menijo, da lahko izpodkopljejo EOS in njena prizadevanja. Vse kaže, da tudi v Londonu in Washingtonu ne odobravajo francoskega gledišča in da bodo skušali na nek način posredovati.

V teku so mrzlična medsebojna posvetovanja, poslednjo besedo pa bo imela bruseljska konferenca.

ZDA so za svoj načrt o ustanovitvi posebne obrambne organizacije za Jugovzhodno Azijo, ki bi bila podobna Atlantskemu paktu v Evropi, pridobile Vel. Britanijo, Francijo, Novo Zelandijo in Filipine, konferenca na Filipinih 7. septembra pa naj bi ji udarila temelje. Bilo je povabljenih še več držav, vendar se niso odzvale. Države tako imenovanega »Načrta Colombo« (Indija, Pakistan, Burma, Indonezija in Ceylon) so udeležbo odklonile, ker hočejo ostati »nevtralne« med sovjetskim in zahodnim blokom. Od resnično južnoazijskih držav se je odločil za sedaj samo Siam, za katerega indijski krogi trde, da nima z resnično Azijo prav nič skupnega, ker se iz dneva v dan vse bolj spreminja v privesek ameriške politike. »Južnoazijski« konferenci na Filipinih (!) torej grozi nevarnost, da bo ostala brez predstavnika resničnih južnoazijskih držav!

To je vsekakor boleča ugotovitev ameriške diplomacije. Zato se sedaj trudi, da bi v posvetovanju z Londonom in Parizom izdelala tak načrt, ki bo ustrezal vsem udeleženkam filipinske konference in vzbudil pri ostalih vsaj simpatije, če jih že ne bo privabil k sodelovanju. Najprej bo treba rešiti vprašanje, ali smeta v paktu sodelovati tudi indokitajski državi Laos in Kambodža, o čemer sta London in Pariz deljenih mnenj. ZDA bi nadalje rade v območje, ki ga bo pakt obsegal v primeru napada od zunaj, vključile tudi države, ki niso v tem delu sveta (Formoza, Južna Koreja, Filipini), čemur se v Londonu upirajo. Vel. Britanija se zavzema za to, da bi jamstva proti agresiji segala tudi na področje dežel »Načrta Colombo«, četudi te udeležbo odklanjajo.

Kompromis v teh vprašanjih bodo verjetno dosegli. Kljub temu lahko trdimo, da bo pakt brez večine južnoazijskih držav kaj slabotna tvorba, ki jo bodo znali izkoristiti v propagandne namene v Pekingu. Tu že baje snujejo neke vrste vseazijski obrambni pakt proti tujemu vplivu.

TRDNE SO VEZI

naših izseljencev z rodno grudo

Po vsej Jugoslaviji so dnevi v tem tednu — od 15. do 22. avgusta — posvečeni našim izseljencem, slovenskim rojakom v tujini. Izseljenski teden je manifestacija naše povezanosti z rojaki po tujem svetu, kamor so nekoč odšli za kruhom kot žrtve neurejenih socialnih razmer in kapitalističnega izkoriščanja v domovini. Številni prispevki našega dnevnega časopisja, radia, predavanja, prireditve in proslave so v teh dneh posvečeni njim, našim rojakom v tujini — vse za globlje medsebojno spoznavanje in tesnejše zbližanje.

Se posebno pomemben je Izseljeniški teden za nas Slovence, saj živi na tujem malone šestina naših ljudi. Zato pa smo v teh dneh še močneje kot kadarkoli začutili, da smo ena družina, mi doma in oni na tujem. Naši izseljenci so kri naše krvi, zrasli so iz naših slovenskih tal, v rodni zemlji koreninijo, čeprav stoje njihovi novi domovi v Ameriki, Franciji, Argentini, Nemčiji, Avstraliji in kdo ve kod po širnem svetu. Dolga leta že živijo v tujih deželah, v njih so našli dom in kruh, ki ga nekoč ni bilo na rodni grudi, niso pa ostali gluhi za klice rodne zemlje, za besedo in pesem slovenske zemlje. Kdor le more, pohiti obiskat rodni kraj, očetovo hišo, materin grob, krajino svojega detinstva ali mladosti. Vsa zadnja leta se o tem prepričujemo, ko prihaja iz leta v leto vse več naših rojakov na obisk v svobodno staro domovino k znancem, sorodnikom, prijateljem.

Nadvse dragoceni so nam ti obiski naših rojakov. Pričajo nam, da smo kljub velikim razdaljam vendarle ena sama velika slovenska družina, ki jo povezuje tista najtrdnejša človeška vez — kri in zemlja. Radostno in prisrčno sprejemamo obiske naših izseljencev, tako, kakor radostno prihajajo oni v svojo staro domovino, ki jo pa najdejo tako novo in spremenjeno, kot jo je mogla spremeniti le naša krvava borba za svobodo in naša vseljudska revolucija. In vemo, da so na našo novo socialistično domovino ponosni tudi naši izseljenci, saj ta domovina nima samo nove oblike, ima tudi čisto novo vsebino.

Nemalo zaslug za to, da smo se otresli jarma preteklosti in da smo kot svobodni ljudje zaživeli svobodno napredno življenje, imajo tudi naši rojaki-izseljenci. Bili so med prvimi državljani ZDA, ki so si največ prizadevali, da je prodrla v ameriško demokratično javnost resnica o nosilcih antifašističnega in osvobodilnega boja pri nas. Njihova prizadevanja so pokazala, kako zelo si želijo, da bi bila njihova rodna gruda napredna in srečna. Ta hotenja, ta most povezave izseljencev z nami, s katerim lahko seznanjajo naši rojaki tujino o resnici v naši domovini, te vezi moramo le še bolj utrjevati.

Naša domovina si je s svojo politiko pridobila izreden ugled v svetu; uspešno sodeluje z vsemi državami, ki spoštujejo načela neodvisnosti in enakopravnosti. Vsa svetovna demokratična javnost je z nami, zato ni čudno, da čutijo z nami tudi rojaki v tujini. Vrste prijateljev nove Jugoslavije med našimi izseljenci so čedalje večje in prizadevamo si jih čimbolj razširiti. Med vsemi izseljenci; omejujemo se le od dela politične emigracije, ki je odgovoren za zločine proti našemu ljudstvu med narodnoosvobodilno borbo. Vse druge pa moramo čim tesneje povezati z nami da bomo res kot ena družina — mi na rodni grudi, in rojaki, raztreseni po svetu.

Nekaj desetin naših rojakov iz ožje domovine, iz slovenskega sveta na obeh bregovih Mure, že obiskuje naš domači list »Obmurski tednik«. Vsi ti so veseli tiskanega glasu iz domačih krajev, veseli so novic iz goričkega, ravenskega in dolinskega Prekmurja, iz Murskega polja, Prlekije, iz te čudovite rodne grude, polne žitnih polj, šumečih gajev in vabljivih vinogradov. Okrog 200 izseljencev je v teh dneh v naših krajih, razkropili so se po starih domovih, med znanci, prijatelji, domačimi. Njim velja še posebej naš pozdrav. Želimo, da ga ponesejo s seboj, ko bodo odhajali iz stare domovine. Želimo, da bi ponesli topel pozdrav rodne grude vsem tisočem naših rojakov po svetu in povedali vsem, da se stara domovina, rodna slovenska zemlja, svobodna razcvita v novo življenje.

V Grosupljem so odkrili spominsko ploščo LOUISU ADAMIČU

V okviru proslav Izseljenskega tedna so v nedeljo odkrili v Blatu pri Grosupljem spominsko ploščo velikemu prijatelju nove Jugoslavije, naprednemu ameriškemu pisatelju, slovenskemu rojaku Louisu Adamiču. Odkritju je prisostvovalo okrog 3000 ljudi, med njimi vidni predstavniki naše javnosti in mnogo naših rojakov-izseljencev, ki so v teh dneh na obisku v stari domovini.

Poslopje nekdanje Murske regulacije v Gor. Radgoni. V tej zgradbi je bil ustanovni sestanek OF za radgonsko področje, potem pa je bila najvažnejša postojanka Pokrajinskega komiteja KP Slovenije za ljutomersko - radgonsko okrožje. V njej so se često sestajali vidni voditelji upora, prvoborci in aktivisti.

Dragi rojaki izseljenci!

Tudi k vam je prišel danes na obisk »Obmurski tednik«, naš domači list. Poslali smo vam ga z željo, da bi ga ponesli s seboj, ko se boste vračali z obiska rodne grude v svoje nove domove v širnem svetu. Naj bo domača tiskana beseda vaš zvesti spremljevalec in podoba stare domovine, ki bo vedno mislila na vas in vas vsakikrat toplo sprejela.

Pozdravljeni rojaki, v rodnem kraju! *Uredništvo.*

Obmejna Radgona

se je oddolžila spominu prvih borcev

Odkrili so dve spominski plošči. — Ob prvem občinskem prazniku je Radgončane obiskal član CK ZKS tov. Ivan Regent. — Odprli so po zgodovinskem gradivu bogato razstavo NOB. — Svečano obeležje so prazniku dale tudi kulturne prireditve.

Zadnjo soboto so občani Gornje Radgone prvič v zgodovini slavili svoj občinski praznik, spominjajoč se vseh pomembnejših dogodkov v času narodnega osvobodilnega boja, zlasti pa zgodovinskega datuma, ko je bil v poslopju Murske regulacije ustanovljen prvi odbor Osvobodilne fronte za obmejno področje. Zgodovinski sklepi, ki so jih 14. avgusta 1941 sprejeli najzavednejši domačini, so znova zablesteli v vsem svojem sijaju. Radgona se je dostojno oddolžila spominu prvih borcev in aktivistov.

Že na predvečer praznika so se pomerili strelci. Ko je na zemljo legel mrak, so na bližnjih gričkih zagoreli kresovi, okrog katerih so se zbrali občani in stari borci, ki so si po dolgih letih spet prisrčno stisnili roke. Na najvišjem hribu so pripravili ognjemet. Rakete so osvetljevale obmejno Radgono in vabile okoličane na slavje. Nastopila sta folklorna skupina in mladinski pevski zbor domače Svobode.

Naslednje jutro zgodaj so po radgonskih ulicah odmevale koračnice godbe na pihala iz Maribora. Kmalu po deveti uri so pred poslopjem Murske regulacije odkrili spominski plošči: prvo v spomin na Štefana Kuharja-Bojana, prvega organizacijskega sekretarja radgonsko-ljutomerskega okrožja, drugo pa v spomin na organizatorja vstaje na obmejnem področju, Otona Jemca. O liku in dejanjih obeh borcev in razvoju narodnega osvobodilnega gibanja v Radgoni in okolici je govoril rezervni major tov. Ivan Hojs. Na slavju je bilo zbranega precej občinstva. V mesto so ljudje prihajali peš, na kolesih in okrašenih kmečkih vozovih. Proti deseti uri so domala napolnili prostor za obnovljenim občinskim domom, kjer je zbrani množici spregovoril član CK ZKS tov. Ivan Regent. Njegov govor je bil v glavnem posvečen zunanjim in notranjim političnim dogodkom in problemom. Poleg njega so bili na častni tribuni še sekretar OK ZKS tov. Jože Gričar-Metod, tov. Stane Škof in drugi zaslužni borci.

Po končanem zborovanju so v poslopju Zadružnega doma odprli zanimivo razstavo dokumentov in trofej iz NOB. Prirediteljem je treba dati vso priznanje, saj so v razmeroma kratkem času zbrali lepo zbirko zgodovinskega gradiva, ki govori o deležu Radgone in njene okolice v boju za narodno in socialno svobodo. Posebna delegacija pa je položila vence pred spominske plošče padlih prvoborcev.

Popoldne je bil na telovadišču »Partizana« javen nastop folklorne skupine in moškega pevskega zbora domače Svobode, telovadcev in gasilcev. Prireditvi je prisostvovalo okrog tisoč ljudi.

Z zastavami, zelenjem in slavoloki ozaljšana Radgona je svoj praznik proslavila tako, da je njenim prebivalcem lahko samo v ponos in čast. Med zborovalci je bilo pravo partizansko vzdušje. In še nekaj: dostojno, kakor se spodobi, je hkrati proslavila tudi pomembni jubilej naprednega tiska — 20. obletnico izhajanja »Ljudske pravice«.

Za študijsko knjižnico v Murski Soboti

Obmurski tednik je že poročal, da obstoja v Murski Soboti iniciativni odbor za ustanovitev študijske knjižnice v Obmurju, čigar odločen cilj je, da dobi severovzhodni del Slovenije čimprej to pomembno kulturno ustanovo. Primerno je tudi, da bo le-ta v Murski Soboti, ki ni le kulturni center Prekmurja, temveč se vse bolj in bolj razrašča v središče celotnega Obmurja.

Knjižnica še ni uradno potrjena ustanova in letos ne more biti uvedena v okrajni proračun; vendar se skromni temelji kljub temu zanjo že grade. Klub prekmurskih akademikov si lahko šteje v čast, da je prvi začel zbirati knjige za to knjižnico. Vendar se zdi, da je nabiralna akcija kulturna dolžnost le nekaterih študentov, medtem ko drugi molče stoje ob strani in ustvarjajo vtis, da jih delo za vsestransko kulturno rast Obmurja ne zanima. Iniciativni odbor se znova obrača na vse prekmurske študente in na vse dijaštvo Prekmurja, da žrtvuje iz ljubezni do kulture v letošnjem avgustu vsaj nekaj časa za nabiranje knjižnih vrednot, ki so raztepene in večinoma nerabljene pri privatnikih in raznih ustanovah v Prekmurju. Nabiranje naj zajame knjige in revije vseh strok in jezikov, predvojno časopisje, ki se je tiskalo v Prekmurju, stare prekmurske knjige in druge tiske (letake in podobno). Vsakdo naj opravlja to delo v svoji najbližji okolici, med sorodniki, znanci in tudi drugje. Dobro bi bilo, če bi se študentje in dijaki obrnili po pomoč in nasvete na učiteljstvo. Le-to jim bo gotovo rado pomagalo in vedelo povedati, kje bi se kaj našlo.

Odbor naproša prekmursko prebivalstvo, naj podpre to kulturno akcijo knjižni material, ki ga lahko pogreša in ki bo velikega pomena za bodočo študijsko knjižnico. Ves nabrani material naj študentje izročajo predsedniku kluba, dijaki pa ga naj v septembru oddajo v svojih gimnazijah, zlasti v soboški.

Študentje in dijaki Prekmurja! Prizadevajte si, da boste tudi s tem delom častno proslavili prvi praznik naprednega tiska v Sloveniji, ki ga bomo slavili letos v Lendavi! *Z. F.*

V Prlekiji nad 1900 dajalcev krvi

Se preden bo skupina zdravstvenih strokovnjakov, ki bodo odvzemali kri, obiskala Prekmurje, se bo ustavila v večjih krajih Prlekije, kjer že pridno zbirajo prijave za prostovoljno oddajo dragocene tekočine. Dosedaj so na desnem bregu Mure našteli nad 1900 prijavljencev. Najbolj so se odrezali v občini Videm ob Ščavnici, kjer bo svojo kri darovalo okrog 300 kmečkih ljudi.

OD 4. DO 15. SEPTEMBRA VELIKA GOSPODARSKA RAZSTAVA V LJUTOMERU !

Rojaki, pozdravlja vas domači kraj

Prav te dni se mudi v rodni pokrajini — Prekmurju — več desetin naših izseljencev, ki so si morali nekoč po sili razmer poiskati kruh v tujini , a so sedaj obiskali svojo staro domovino, da bi spoznali novo življenje v njej in obiskali svoje najdražje — svojce, sorodnike, prijatelje, rojake. V našo sredino je prišlo tudi več izseljencev s svojimi družinami. Njihovi otroci so bili rojeni v novi domovini, zato so letos prvič stopili na tla, kjer je stekla zibelka njihovih staršev. Njim še posebej velja naša dobrodošlica!

Svojo rodno krajino so v zadnjih tednih obiskali in v njej prebivajo: 42-letna Marija Aleyrangner roj. Horvat, prišla iz Francije; 47-letna Terezija Baudry roj. Žohar, prišla iz Francije; 44-letna Vilma Begnet roj. Kerčmar, prišla iz Francije; 37-letna Terezija Bocciarelli roj. Boldižar, prišla iz Francije; 35-letna Marija Boldižar, prišla iz Francije; 32-letna Matilda Bukovec roj. Baligač, prišla iz Francije; 67-letni Jožef Cipoth, prišel iz Združenih držav Amerike; 48-letni Rudolf Feitel, prišel iz Francije; 44-letni Rudolf Ficko, prišel s svojo družino iz Francije; 47-letna Frančiška Frenois roj. Žohar, prišla iz Francije; 41-letna Terezija Frugniere roj. Forjanič, prišla iz Francije; 35-letna Terezija Gašper, prišla iz Francije; 42-letna Emilija Guerin roj. Kanus, prišla iz Francije; 37-letna Ana Güzelj roj. Markoja, prišla iz Francije; 49-letna Zofija Hozjan roj. Raduha, prišla iz Francije; 52-letna Ana Kiselak roj. Kustec, prišla iz Francije; 42-letni Karel Klement, prišel iz Argentine; 36-letna Jolanka Korošec, prišla iz ZDA; 42-letni Ignac Lebar, duhovnik, prišel iz Portugalske; 44-letni Štefan Lončar, prišel s svojo družino iz Francije; 51-letna Verona Madjar roj. Vori, prišla iz Kanade; 37-letna Marija Matko roj. Marič, prišla iz Francije; 22-letna Cecilija Mlinarič, prišla iz Kanade; 51-letna Marija Mlinarič roj. Zver, prišla iz Kanade; 43-letna Sidonija Moiret roj. Simon, prišla z družino iz Francije; 45-letna Ana Nemeš, prišla iz Francije; 41-letni Karel Novak, prišel s svojo ženo Terezo iz ZDA; 35-letna Helena Ožvald, prišla iz Francije; 52-letna Cecilija Prodhomne roj. Žalik, prišla iz Francije; 59-letni Ivan Prša, prišel iz ZDA; 33-letna Marija Rampin roj. Kelen, prišla iz Francije; 37-letna Terezija Rubuni roj. Korošec, prišla iz ZDA; 36-letna Ana Serec roj. Nežič, prišla iz Francije; 47-letni Franc Sukič, prišel iz Francije; 40-letni Jean Svetec, priče1 iz Francije; 45-letna Ana Stezil, prišla iz Francije; 49-letna Frančiška Tratnjek roj. Prendl, prišla iz Francije; 45-letni Peter Tratnjek, prišel iz Francije; 43-letni Janez Utroša, duhovnik, prišel iz Portugalske; 35-letna Ana Vogrin roj. Smodiš, prišla iz Francije; 34-letni Franc Volf, prišel s svojo družino iz Francije; 60-letna Terezija Volf roj. Hajdinjak, prišla iz Francije; 34-letna Erna Vučak, prišla s svojim možem Karlom iz Zapadne Nemčije; 42-letni Emerik Žökš, prišel iz Francije; 47-letni Janez Žökš, prišel iz Francije; 47-letni Pavel Žoldoš, prišel iz Francije; 45-letna Vilma Cvetko, prišla iz Francije; 55-letna Ana Clark roj. Pelcar, prišla iz Anglije; 56-letna Emilija Holhut roj. Pelcar, prišla iz Anglije; 44-letni Viktor Margo, prišel iz Francije; 48-letna Ana Rubach roj. Ternar, prišla iz Francije; 53-letna Katarina Margo roj Ternar, prišla iz Francije; Marija Pörš, doma iz Kupšinec pri M. Soboti, prišla iz Francije s tremi otroci.

Vsem rojakom — zgoraj navedenim izseljencem — želimo prijetno bivanje v Prekmurju, rodni pokrajini, v naši sredini. Želimo, da bi ponesli glas o naši domovini tudi med svoje sovrstnike v tujini, ki še niso dosedaj imeli prilike, da bi nas obiskali. Naj jih v življenju v tujem svetu spremlja želja vseh nas, sorojakov: Pa pridite še kaj!

Klub prekmurskih akademikov

proslavlja 20. obletnico „Ljudske pravice"

Vse prekmursko ljudstvo je zajelo veliko pričakovanje, ki se odraža iz dneva v dan v vse večjem prizadevanju: dočakati ta slovenski praznik tako, kot mu po njegovi pomembnosti gre. S to zavestjo se je tudi Klub prekmurskih akademikov odločil, da bo 20. obletnico »Ljudske pravice« praznoval s svojevrstnim delom, po svojem namenu enakem delu predvojnega KPA.

Naše praznovanje se je pričelo v rojstnem kraju slavljenca — »Ljudske pravice« — v Lendavi. Čeprav je do 3. oktobra še dovolj daleč, vendar v Lendavi nismo imeli občutka, da bi prišli prezgodaj. Lendava sama nas je sprejela vsa spremenjena, ljudje pa polni ponosa in navdušenja.

Kar presenetila nas je velikodušnost »Nafte«, ki nam je dala za prevoz na razpolago svoj avtobus. Za to pripravljenost se lepo zahvaljujemo. Hvaležni smo tudi tov. ing. Cigitu za prisrčen sprejem. Reči je treba, da smo bili zadovoljni. Tako pravijo naši fantje, ki jim je ljubo, da so s svojo pesmijo razvedrili hvaležne lendavske poslušalce, tako pravi naša Zdenka, ki ji niti nagajiti klavir ni mogel preprečiti navdušenega aplavza, in istega mnenja je dirigent Laci, saj mu fantje niso niti enkrat zavozili.

Domov grede je čez spečo Dolinsko orila pesem tovarišev, ki jim ni mar dolgih poti in večkrat napornih vaj, čeprav večino veže doma kmečko delo. Kmalu se bo tej skupini pridružila še druga. Tako bodo šli eni z besedo, pesmijo in glasbo, drugi pa z dramsko igro med Miškove dobre ljudi, da jim ponesemo delež k skupnemu slavju.

Naj bo 20. obletnica »Ljudske pravice« vzpodbuda k še večji skrbi za napredek prekmurskega človeka.

S tem geslom stopa Klub prekmurskih akademikov velikemu slavju nasproti. Vlado Sagadin

Naši sezonci se oglašajo

Sezonski delavci — kolikokrat se ustavimo ob tej besedi, ko skušamo rešiti ta naš problem. Rešujemo ga tudi s tem. če s skrbjo mislimo na to, kako žive in delajo tam, kamor jih vsako leto povede pot za zaslužkom. V eni prejšnjih številk smo objavili obširen članek o naših sezoncih, sestavljen iz podatkov, ki so jih zbrali tovariši, ki so nedavno obiskali nekatera delovišča, kjer so zaposleni sezonci iz Prekmurja. Danes pa objavljimo prvi prispevek, ki smo ga prejeli od naših sezoncev. Pišejo nam sezonski delavci iz ekonomije »Vrbak« pri Novem Sadu. Že v omenjenem članku smo navedli, da vladajo na tem delovišču dobre razmere. Sezonci k temu pristavljajo naslednje:

Pri nas so razmere zadovoljive. Našo skupino vodi brigadir Kerčmar Ludvik. Na delo se pripravljamo vedno zadovoljni in dobro razpoloženi. V teh dneh smo pri mlačvi, drugi obirajo papriko, paradižnike, kakor pač pride. Hrana je dobra. Že zajtrk je obilen — kruh, slanina mleko — kolikor kdor hoče. Kosilo je prav tako izdatno, potem pa sledi enourni počitek, nato gremo na popoldansko delo. Če je le mogoče gre z nami brigadir, ali pa vsaj namestnik. Z upravo gospodarstva smo v dobrih odnosih, razumemo se in zato tudi z veseljem delamo. Naš zaslužek se suče okrog 15.000 dinarjev mesečno, povprečno na posameznika. Res je, da je treba delati, toda dela smo vajeni, a dvakrat rajši dela človek, če je za svoj trud odgovarjajoče poplačan.

Včasih je kar veselo, posebno zvečer. Lepa slovenska pesem zadoni iz naše dvorane, pomešana z zvoki godbe. Toda v vedrem razpoloženju nismo sami. Naš brigadir Ludvik skrbi tudi za razvedrilo. Že večkrat so nas obiskala razna društva iz bližnje okolice s svojimi kulturnimi skupinami in nam priredila kako igro ali kulturno prireditev. V prostem času pa se ukvarjamo tudi s športom. Posebno nogometna žoga je priljubljena. Tako poteka pri nas življenje v zadovoljstvo naše skupine, za kar gre zahvala najprej skrbi našega brigadirja Ludvika. Omeniti pa moramo tudi naše kuharice, ki nam hrano res skrbno in okusno pripravljejo.

Pozdravljamo vse naše domače, znance prijatelje in tudi sezonce, zaposlene v naši bližini.

Prekmurski sezonci, zaposleni na ekonomiji »Vrbak« pri Novem Sadu

Skupina sezoncev iz ekonomije »Vrbak«

V nedeljo pa — Hrastje-Mota

V vasi blizu zdravilišča Radenci, Hrastju-Moti, bodo v nedeljo slovesno odprli novo poslopje železniške postaje. Hkrati bodo dostojno proslavili tudi 20-letnico izhajanja »Ljudske pravice«.

Novo železniško poslopje ne bi tako hitro zraslo brez prizadevanja delovnega kolektiva Splošnega gradbenega podjetja iz Gor. Radgone in sodelovanja tamkajšnjih prebivalcev, ki so na gradbišču opravili kar lepo število prostovoljnih delovnih ur. Mnogi kmetje so brezplačno vozili gradbeni material. Graditelji so pri delu hiteli, saj jim je vreme v zadnjih mesecih precej nagajalo. 22. avgust se je naglo bližal... Škoda le, da niso mogli dobiti potrebnega materiala. Če bi se jim to bilo posrečilo, bi tega dne zasvetila električna luč tudi na bližnjih gričkih.

Vendar bodo morali še marsikaj urediti. Ceste, ki vodijo do postaje, so v slabem stanju. Zadnje dni urejujejo cesto, ki se odcepi od ceste Ljutomer—Radgona, za njo pa pride na vrsto cesta, ki vodi k postaji s kapelske strani. Poleg vaščanov pomagajo tudi delavci kapelskega Vinogradniškega gospodarstva. Republiške in okrajne ceste pa so požrtvovalni cestarji tako uredili, da bodo prenesle promet, ki si ga nadejajo ob okrajni gospodarski razstavi v Ljutomeru in proslavi 20-letnice »Ljudske pravice« v Lendavi.

Kraji v Prlekiji so kljub raznim težavam v jubilejnem letu »Ljudske pravice« vendarle vidno napredovali. Njihovi prebivalci so na svoj prispevek lahko upravičeno ponosni.

Ljutomer

Okrajna knjižnica in čitalnica posluje v splošno zadovoljstvo meščanov. Njene knjižne zaloge naraščajo, saj sproti nabavljajo nanovo izišle knjige in revije.

Bralci pa si želijo večjega izbora časopisov. Vodstvu knjižnice bi priporočali, naj si naroči še »Ptujski tednik« in »Kmečki glas«. Tako bodo ob nedeljah pritegnili v čitalnico še več kmečkih ljudi, ki radi segajo po domačem čtivu.

Krivdo nosi tudi upravni odbor zadruge

Že na zadnjem letnem občnem zboru so zadružniki v Kraščih prišli do zaključka, da njihova zadruga dokaj slabo gospodari. Aktiven je bil le trgovski odsek — pa še ta samo enostransko. Kmetijskih pospeševalnih odsekov ni bilo opaziti. Vzlic temu, da sta živinoreja in sadjarstvo najvažnejši kmetijski panogi na območju zadruge, se sadjarski odbor ni potrudil, da bi sadno drevje očistili in poškropili, pa tudi živinorejski odbor ni ničesar napravil.

Da pa je zadruga — ali bolje povedano: zadružna trgovina — zaključila lansko poslovanje s sicer manjšo izgubo, so bili krivi predvsem zadružniki sami; niso namreč hoteli zvišati zelo nizkih članskih deležev in zadruga je ostala brez potrebnega obratnega kredita. Poslovati je morala s tujim kreditom, za katerega je bilo treba plačevati obresti in druge dajatve.

Slabo poslovanje se je vleklo tudi v letošnje leto. Novi upravni odbor ni poskrbel, da bi se vsaj malo izboljšalo, niti ni imel zadostnega pregleda nad poslovanjem zadružne trgovine. Zadruga je vedno bolj in bolj bredla v zgubo, nekaj primanjkljajev pa so ugotovili že prejšnja leta. In pred kratkim: »neznanokam« je izginilo 60 tisočakov, ki bi vsaj po zatrjevanju poslovodje zadružne trgovine morali biti odposlani v Narodno banko.

Zadnja revizija je pokazala, da ne preostaja ničesar drugega, kakor zadrugo razpustiti. Prav ta primer pa tudi zgovorno priča, da nosijo krivdo za slabo poslovanje v zadrugah v precejšnji meri tudi upravni odbori, ki pri svojem delu ne upoštevajo niti osnovnih določb zadružnih pravil.

Zadružniki Krašč in Ropoče, ki jih je združevala dosedanja zadruga, se bodo včlanili v pertočki zadrugi. Fr.

Prleški študenti in »Draga Ruth«

NEKAJ MISLI K PRVI UPRIZORITVI KOMEDIJE NA BUČKOVSKEM ODRU

Preteklo nedeljo je igralska skupina Prleškega študentskega kluba priredila v Prosvetnem domu v Bučkovcih prvo predstavo o počitnicah naštudirane Norman Krasnove komedije v šestih slikah »Draga Ruth«. Kot je že običaj, so morali igralci tudi tokrat čakati poldrugo uro, preden je občinstvo napolnilo dvorano. Kljub slabi propagandi pa se je vendarle zbralo precej gledalcev.

Uprizoritev komedije je po zaslugi režiserja in nosilcev glavnih vlog kar dobro uspela. Sicer manjše, a vendar neizogibne napake bodo lahko nastopajoči z lahkoto odpravili na bodočih gostovanjih.

Moralni uspeh so študentje tokrat dosegli; bili so deležni priznanja navzočih gledalcev, ki so našli v dvorani prijetno razvedrilo. To naj jim bo vzpodbuda za nadaljnje delo na dramatskem področju! Gmotni uspeh pa je — žal — precej zaostajal; krivdo je menda pripisati že običajni navadi, da si ljudje rajši kupijo vstopnice za stojišča, potem pa izkoristijo vsako priliko, da lahko zavzamejo sedeže. Podobne prireditve in gostovanja bodo morali v Bučkovcih v bodoče bolje organizirati in pripraviti; čas bi že bil, da merodajni krajevni činitelji napravijo več za množično udeležbo in navadijo gledalce, da bodo ob pravem času prišli v dvorano. Čakanje utruja in odbija nastopajoče. Izbrati je treba vedno tudi primerno uro, kot smo tega navajeni pri kinopredstavah.

Čeprav je študentom-igralcem delalo družbo precej gledalcev, je treba vendarle odkrito povedati, da je uprizoritev komedije »Draga Ruth« zaslužila mnogo večji obisk. S.

Uspela prireditev kremenarjev v Puconcih

V Puconcih obstoja mlado industrijsko podjetje »Separacija kremenčevega peska«. Njegov delovni kolektiv kar dobro gospodari in ima zato pred seboj mnogo obetajočo razvojno pot. Kremenčev pesek je iskana surovina in prinaša podjetju devize.

Priznanje zasluži tudi sindikalna organizacija v podjetju. Njena igralska družina je preteklo nedeljo uspešno uprizorila veseloigro »Krap«, mešani zbor pa je zapel nekaj domačih in narodnih pesmi. Obe prireditvi — najprej kulturna, pozneje pa zabavna — sta bili kar na prostem, pod akacijami. Občinstvo, ki je nastopajoče toplo pozdravilo, si je lahko ogledalo tudi stroje in naprave za pridobivanje kremenčevega peska.

Številni gostje, ki so tokrat prišli h kremenarjem, so izražali svojo željo, da bi v bodoče bilo še več takih prireditev v tem predelu našega Prekmurja. F. F.

Kontrahiranje kmetijskih pridelkov

Izkušnje iz lanskega kontrahiranja pšenice, ko je bilo odkupljenih 45% vseh presežkov žit v državi, so privedle naše gospodarstvenike do tega, da so predlagali, naj se kontrahiranje razširi od industrijskih rastlin in žitaric tudi na druge kmetijske pridelke — na pr. vino, sadje, krompir, živino in podobne dobrine.

Eden izmed ukrepov, ki jih predvideva zvezni družbeni načrt za prihodnje leto, je tudi uvedba kontrahiranja kmetijskih pridelkov, toda ne šele tik pred žetvijo, kot se je to dogajalo do sedaj, temveč že pred začetkom setve.. Gre za nekaj novega; kmetovalci naj bi že ob setvi prejeli brezobrestne predujme, bodisi v gotovini ali pa v proizvodnih sredstvih (semena, umetna gnojila, kemična sredstva za zaščito rastlin in živine itd.) Posebna ugodnost zanje bi bila v tem, da bi že ob setvi vedeli, s kakšnimi cenami lahko računajo pri posameznih pridelkih.

Proizvajalcu bi ob sklenitvi pogodbe sporočili tudi pogoje glede kakovosti pridelkov. To bi našega kmeta vzpodbujalo k temu, da bi si v svojo korist izbral najboljši način obdelovanja zemlje in pri tem posegal po najučinkovitejših agrotehničnih ukrepih. Da je tako prav, nam potrjujejo nekatere izkušnje. Ko so nedavno določili ceno hmelju in ostro začrtali razliko med posameznimi kakovostnimi razredi, so hmeljarji z mnogo večjo vnemo škropili nasade, da bi si tako zagotovili vsaj drugi, če že ne prvi razred. In prav gotovo se bodo potrudili tudi pri obiranju in sušenju pridelka.

V načelu je tržišče kmetijskih pridelkov popolnoma svobodno. Kmetje in potrošniki lahko svobodno prodajajo in kupujejo kmečke pridelke po cenah, ki se formirajo glede na ponudbo in povpraševanje. Novi način bo samo ugodnejši za kmeta. Zato se bo rade volje odločil za kontrahiranje. Dejstvo, da je država določila najvišje odkupne in prodajne cene za žito in nekatere druge pridelke, nas ne sme motiti; državna intervencija se bo celo izkazala kot koristna: v sezoni glavnih odkupov bo zaščitila kmeta pred nizkimi cenami, izven sezone pa bodo maksimalne cene preprečile špekulacijo s kmetijskimi pridelki. Ustalitev cen na tržišču pa lahko naš kmet samo pozdravi.

Zvezni izvršni svet je s posebnimi predpisi že določil cene za žita in druge kmetijske proizvode, ki jih lahko kmetje kontrahirajo na podlagi predujma in strokovno tehnične pomoči odkupnih podjetij.

Kontrahiranje žita se lahko izvaja od 1. septembra do konca setvene sezone in v času vegetacije, najpozneje do 15. julija za bela žita in do 1. septembra za koruzo. Pred setvijo bodo kg kontrahirane pšenice plačevali po 24 din, rži 20 din, ozimnega ječmena 18 din, jarega ječmena 20 din, ovsa 19 din in koruze 18 din. Če kontrahiramo v času vegetacije, so cene nekoliko nižje: kg pšenice 22 din, kg rži 18.40 din, ozimni ječmen 17 din itd. Najvišje cene za žita, ki jih ne bomo kontrahirali pa so: pšenica kg 21 din, rž 17 din, ozimni ječmen 16 din, jari ječmen 17 din, oves 16 din in koruza 15 din. Po sklenitvi pogodbe so gospodarske organizacije dolžne dati kmetom zaprašeno seme, potrebno količino umetnih gnojil in zaščitnih sredstev ter predujem v gotovini, ki lahko znaša pri žitih do **30% vrednosti kontrahiranih količin. Za industrijske rastline, ki jih kontrahiramo, pa so določene naslednje cene: za kg sončnic 28 din, oljne repice 39 din, soje 41 din, maka 52 din itd., predujem pa lahko znaša največ do 30% vrednosti povprečne proizvodnje na pogojenih površinah. Za semensko blago in sadike sklepamo pogodbe po svobodno dogovorjenih cenah. Predujem lahko znaša največ do 30% vrednosti pogojene količine semenskega blaga. Na podoben način je moč kontrahirati tudi govedo in pitane svinje. Ugodnosti kontrahiranja so potemtakem naravnost očitne.**

V sosednih republikah so že s 1. avgustom pričeli s kontrahiranjem koruze, za katero so določene za 2 din višje cene kot za koruzo po žetvi. Kontrahiranje se bo nadaljevalo v skladu z novimi predpisi. Kako pa je pri nas v Sloveniji? To vprašanje je še zaenkrat predmet proučevanja v Zbornici za kmetijstvo in gozdarstvo, kjer bodo izdelali študijo in jo s konkretnimi predlogi dali v razpravo. Za kontrahiranje naj bi prišli v poštev naslednji pridelki: žita, krompir, semensko blago, sadje, vino, živina in mleko. Vendar pa pri nas še nimamo dovolj podjetij, ki bi bila sposobna izvajati kontrahiranje. Pri Kmetijski zbornici menijo, da bi bilo treba najprej ustanoviti produktno borzo, ki bi organizirala tržišča in regulirala cene. Za primer navajajo lanske težave s krompirjem, ki so ga v jeseni prizadevno odkupovali, a ga je letos spomladi bilo preveč in so ga morali ponekod pokrmiti živini. Nekaj podobnega je tudi pri živini in vinu. Skratka: rešiti bo treba še nekaj vprašanj, preden bomo lahko uveljavili nov sistem, ki bo prav gotovo koristil tudi naši republiki.

PO PREKMURJU IN PRLEKIJI

Novice iz Bogojine

O ljudeh, ki delajo, je treba čestokrat spregovoriti. To velja tudi za Bogojinčane. Razen delovanja IZUD, gradnje šole in obč. poslopja, je v Bogojini še marsikaj omembe vrednega.

Pregovor pravi: »Izkušnje uče človeka...« Zadružniki KZ v Bogojini bodo temu pritrdili. Precej časa se zadruga ni mogla uveljaviti, kmetovalci niso zaupali vanjo. Tako stanje so povzročili v njej brezvestni poslovodje, pa tudi takratni zadružni odbor. Danes je stanje drugačno. Na lanskoletnem občnem zboru so že ugotovili viden napredek. V odbor so izvolili delavne ljudi, ki jih v vasi ni težko najti. Najbolje poslujeta živinorejski in odkupni odsek. Nedavno sta se bogojinski kmetijski zadrugi priključili še filovska in strehovska, pristopili pa so tudi člani iz Ivanec. Če bo zadruga z uspehom nadaljevala delo, bo to najboljši dokaz vsem omahljivcem, da je koristna in kmetu potrebna ustanova.

Ureditev občinskega zemljiškega katastra dela občanom že dalj časa preglavice. To so večkrat izrabljali nekateri kmetovalci in godrnjali čez dajatve in davke. Vendar danes, ko se kataster ureja, se ugotavlja, da je bila kritika največkrat neutemeljena. Zdaj, ko ima vsakdo možnost označiti svoje parcele in urediti površine, mnogi ne store tega.

Južna cesta pelje iz Bogojine v smeri proti Gančanom. Pol kilometra za vasjo prečka potok Lipnico, kjer je lesen most. Ta pa je že daljšo dobo v razmeroma slabem stanju, tako da obstoja nevarnost za motorna vozila in tudi potnike. Cesta spada pod Okrajno cestno upravo, treba bo misliti na popravilo omenjenega mostu. —ce.

STARA GORA

Naše vodstvo Rdečega križa je priredilo poučni tečaj za svoje člane. Po uspešnem zaključku so se tečajniki odločili za skupinski izlet v Postojno in Opatijo. Tamkaj so marsikaj lepega doživeli in se vrnili na svoje domove z nepozabnimi vtisi o lepotah naše ožje domovine. Z njimi so bili tudi sosedje od Vidma ob Sčavnici.

Izlet jim je dal novih vzpodbud za uspešno delo v naši vaški organizaciji Rdečega križa, ki slavi letos 10-letnico svojega človekoljubnega poslanstva.

V Dobrovniku — Občinski praznik

Občina Dobrovnik slavi svoj praznik v soboto in nedeljo, 21. in 22. avgusta. Za občinski dan bodo odprli kmetijsko in obrtniško razstavo in sicer v soboto zjutraj. Popoldne bodo izvedli šahovsko tekmovanje, zvečer pa bo nastopila kulturna sekcija Kluba prekmurskih akademikov. V nedeljo dopoldne je na sporedu nastop moškega pevskega zbora IZUD »Štefan Raj«, nastopi gasilskih društev in nogometna tekma.

LJUTOMER

Deske z napisi »Delo na cesti« potrjujejo napovedi, da se je »cestna zadeva« vendarle premaknila z mrtve točke. Strokovnjaki merijo teren in pripravljajo vse potrebno, da bodo lahko opravili podzemna dela: kanalizacijo, telefonske kable in električno napeljavo, kar mora biti prej dokončno izvršeno.

Potrebna sredstva in material že imajo. Pričakujejo tudi, da bo kmalu prihrumel iz »zdravljenja« toliko pričakovani valjar, brez katerega ne morejo začeti. Letos bodo tlakovali nekaj ceste in asfaltirali prostor na Glavnem trgu. Upati je, da bodo načrti uresničeni že v jeseni v zadovoljstvo mestnega prebivalstva.

GOMILA

Naše turistično društvo je predzadnjo nedeljo priredilo izletniški dan. Odprli so tudi vinsko razstavo.

Vreme je kot nalašč pripomoglo, da je prireditev dobro uspela. Semkaj so prišli gostje iz Ptuja, Ljutomera, Radgone, Zagreba in še nekaterih krajev Hrvaške, pa celo nekaj inozemcev je bilo opaziti na prireditvenem prostoru. Zadovoljni so si ogledovali lepo pokrajino z razglednega stolpa in pridno segali po pristni domači kapljici.

Med udeleženci slavja sta bila tudi ljudska poslanca dr. Ivan Potrč in Ivan Kreft. Njune govore so zborovalci večkrat prekinjali s ploskanjem.

Za razvedrilo je skrbel »jazz« iz Hrvaške.

Vendar kaže nekaj pripomniti: čudimo se, da so brez večje potrebe najeli »moderno« godbo. V bližini imajo namreč znano malonedeljsko godbo, ki je sposobna sodelovati na takih prireditvah. V bodoče bi kazalo na podobne izletniške prireditve povabiti kulturne skupine, ki naj bi daljne goste in izletnike vsaj bežno seznanile z raznimi prleškimi običaji tega turističnega okoliša. S.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU

Na tomboli Avtomoto društva je zadel glavni dobitek — 40 jurčkov — Logarovčan Stanko Marinič, ki je prav te dni prišel na zaslužen dopust iz JLA. Tudi drugi dobitki so romali v Gornje Kranje, Sčavnico, Veržej in drugam — domačini pa so imeli več sreče pri plesu na zabavni prireditvi, s katero so zaključili uspelo tombolo.

Zbor volivcev v Ivanjkovcih

Preteklo nedeljo so imeli v Ivanjkovcih zbor volivcev. Prišlo je mnogo ljudi, ki so tokrat poslušali poročilo zveznega ljudskega poslanca tov. Ivana Krefta in republiškega poslanca tov. Bogomirja Verdeva. Volivci so se zelo zanimali za gradnjo nove sladkorne tovarne in zahtevali pojasnila v zvezi s pridelovanjem sladkorne pese, zaščito sadnega drevja pred boleznimi in škodljivci, davčno politiko in drugimi problemi, ki danes najbolj zanimajo kmečkega človeka. Tudi o napakah pri ugotavljanju katastrskega dohodka so se pogovorili; v živahni razpravi so ugotovili, da je ponekod zares prišlo do večjih pomot.

Volivci so tokrat zadovoljni odhajali na domove, saj so na svojem zboru zvedeli marsikaj koristnega. Izražali pa so tudi željo, naj bi jih ljudski poslanci pogosteje obiskali. Čeprav je bila udeležba na zboru dokaj množična, pa ni bilo opaziti volivcev s področja Jeruzalema in Brebrovnika. Vse kaže, da niso bili o zboru pravočasno obveščeni. AT

DOLGA VAS

Pred meseci smo dobili nove hišne tablice. Na mnogih hišah pa je opaziti poleg novih tablic še vedno stare, celo one iz vojnih let. Čas bi že bil, da jih lastniki hiš vsaj snamejo z zidu, če jih že hočejo ohraniti za spomin.

BUČKOVCI

Naši kmetovalci pričakujejo še dokaj dobro sadno letino. Zaradi neurij in vetrovja je sicer mnogo plodov odpadlo, zato bo pridelek mnogo manjši, kot so sadjarji sprva računali.

GAJŠEVCI

Naše gasilsko društvo se pripravlja na proslavo 25-letnice svojega delovanja. Slavje bo združeno z gasilskimi vajami, tombolo in družabnim veseljem.

Oidij napada grozde in liste na vinski trti

Oidij ali plesnoba napada grozde in liste, vendar pa napravi večjo škodo le na grozdju.

Pogoji za razvoj oidija so podobni kakor pri peronospori, vendar pa nastopi oidij le v bolj suhem in toplem vremenu. Obolele jagode in listi so kakor da bi bili posuti s pepelom. Oidij se bistveno razlikuje od peronospore v tem, da napada jagode in liste na površini. Iz površinskih stanic črpa hrano ter jih pri tem uniči. Zato so po oidiju napadeni deli jagode rjavi, ako iz njih odstranimo prah, ki ni nič drugega kakor majhni trosonosci s trosi. Na tem mestu je jagodna kožica odmrla in ne more več rasti. Navadno je jagoda napadena od oidija le na eni strani, na drugi je zdrava ter se razvija dalje. Zaradi tega pogostokrat po oidiju napadena jagoda poči, da se vidijo pečke. Nastala rana se zaceli ali pa jagoda segnije, ako je vreme neugodno; nikdar pa ne dozori popolnoma.

Najboljše sredstvo proti oidiju je **drobno zmleto žveplo**, s katerim prašimo grozdje in listje. Z žveplom se oidij preprečuje, pa tudi uničuje.

Žvepla se z dobrim žveplalnikom ob mirnem in sončnem vremenu.

Kako zatiramo oidij

Kakor so za peronosporo bakrena sredstva edino učinkovita, tako veljajo žveplena sredstva za najuspešnejše zdravilo zoper oidij. Običajno še vedno uporabljamo drobno mleto ali ventilirano žveplo, ker ima to žveplo oglate drobce, ki se bolje primejo na listje kakor okrogli drobci. Žveplati smemo le suho trto. Učinkuje pa žveplo le v toplem, sončnem vremenu, ker se le tedaj tvorijo učinkoviti plini. Če je vreme zelo vroče in suho, lahko žveplo povzroči opekline na grozdju in listju. Da to preprečimo, v takem vremenu trte ne žveplamo, ampak posujemo žveplo med trtami na zemljo, kar prav tako dobro učinkuje. Žveplamo z ročnim ali nahrbtnim žveplalnikom. Na hektar porabimo 12 do 24 kg žvepla. Z žveplanjem ne smemo odlašati do tedaj, ko bi se oidij že pojavil, ker ga je tedaj težko odpraviti, zlasti če prevladuje mokro vreme, ki žveplo naglo odpere.

Kakor žveplo v prahu so skoro enako dobro učinkovita zoper oidij razna žveplena škropiva. Njihova raba je priporočljiva, ker jih moremo zmešati med bordojsko ali bakreno-apneno brozgo in tako hkrati škropimo zoper obe bolezni: peronosporo in oidij. S tem si prihranimo delo, ki bi ga imeli z žveplanjem. Takšno žvepleno škropivo je **sumporol** in pripravek **kumulus.** Vsakokrat, ko škropimo trto, zmešamo med vsakih 100 litrov bakreno-apnene brozge 150 gr prahu. Na oidij tudi žvepleno-apnena brozga učinkuje dokaj dobro.

Če se je oidij že močno razpasel in ga z žveplom ne bi mogli več zatreti, priporočamo kot najradikalnejše sredstvo kalijev hipermangan. Škropivo pripravimo tako, da raztopimo v 100 lit. vode 3 kg gašenega apna ter dodamo 125 gr kalijevega hipermangana. Z raztopino dobro poškropimo napadene grozde.

Cene v Prekmurju

Na trgu v Murski Soboti so uslužbenci Statističnega urada zabeležili 14. avgusta naslednje cene kmetijskim pridelkom: krompir od 10 do 12 din kg, fižol 85 din, čebula od 35 do 40 din, korenje 40 din, sladko zelje od 25 do 30 din, paradižniki 40 din, paprika od 40 do 50 din, fižol v stročju 30 din, kumarce od 20 do 25 din, solata 30 din, česen 100 din, jabolka od 25 do 30 din, hruške 30 din, marelice 80 din, grozdje 100 din, slive od 25 do 30 din, svinjsko meso 235 din (pred dvema tednoma je še bilo po 245), goveje meso 230 din, jajca od 15 do 16 din komad in mleko 22 din liter.

Dober kmetovalec

si že sedaj oskrbi tudi dobro seme za jesensko setev. Naš semenski odsek vam nudi

priznana dobra semena ozimne pšenice, rži in ječmena.

Da uničite razne sneti in druge bolezni, ki se prenašajo s semenom, jih razkužujte z najučinkovitejšimi živosrebrnimi preparati

AGROSAN, DUPHAR IN CERETAN

ki jih imamo na zalogi v vseh količinah v naši trgovini.

AGROMERKUR — M. Sobota

Pišejo nam...

Še vedno po starem . . .

V zadnjem času je živilski trg v Lendavi dokaj dobro založen. Ob tem bi človek domneval, da so temu primerne tudi cene. Žal pa ni tako, čeprav iz dnevnega časopisja ugotavljamo, da cene zelenjavi in sadju stalno padajo. Pri nas v Lendavi tega ne moremo trditi. Zakaj to? In kako prodajajo na trgu?

Razen kmetijskega posestva so ostali prodajalci zelenjave in sadja okoliški kmetovalci. Toda pri slednjih se lahko kupuje le na kupčke, pri čemer so pa potrošniki znatno oškodovani. Na ta račun je bilo že v lanskem letu precej kritike in vendar se isto ponavlja tudi letos. Zakaj vendar ni tudi na lendavskem živilskem trgu tehtnic, kakor je to običaj po drugih krajih? Menim, da bi se to dalo urediti. Končno pa, zakaj ne bi imeli tudi v Lendavi trgovine z zelenjavo in sadjem, kot smo jo imeli že pred leti? —ck.

OBJAVA

V našem skladišču hranimo naslednje najdene predmete, katerih lastniki nam niso poznani:

Žensko dvokolo št. okvirja 776085. — Moško dvokolo št. okvirja 1914815. — Ogrodje moškega dvokolesa št. okvirja 0795399. — Ogrodje moškega dvokolesa št. okvirja H 4973. — Ene otroške hlačke. — En par gumijastih copat. — Eno moško (sivo), že ponošeno obleko.

Zgoraj navedeni predmeti so pri nas že nad eno leto. Če se njihovi lastniki v kratkem ne bodo pri nas zglasili, bodo ti predmeti postali last splošnega ljudskega premoženja.

Dne 16. marca 1954 je bilo najdeno pred hotelom »Zvezda« v M. Soboti moško dvokolo znamke »Puch«, št. okv. 93271. Lastnik naj se javi pri nas z dokumenti o lastništvu.

Iz pisarne Okrajne obrtne zbornice Murska Sobota

OBRTNI POMOČNIKI, POZOR!

Obveščamo obrtne pomočnike s področja okrajev M. Sobota in Ljutomer, da bo letos v jeseni tečaj za kandidate, ki nameravajo opraviti mojstrski izpit. Kandidati naj se pismeno ali ustmeno prijavijo najkasneje do 1. oktobra 1954 pri nas.

Iz pisarne Okrajne obrtni zbornice Murska Sobota

VREMENSKA NAPOVED

za čas od 20. do 29. avgusta

V drugi polovici tekočega tedna (med 20. in 22. avgustom) nestalno vreme s pogostimi padavinami. — V prihodnjem tednu (nekako od 23. avgusta dalje) po večini jasno in čez dan poletno toplo vreme. Naslednje padavine okoli 30. avgusta.

Tedenski koledar

Nedelja, 22. avgusta — Ostrivoj
Ponedeljek, 23. avgusta — Zdenka
Torek, 24. avgusta — Jernej
Sreda, 25. avgusta — Dragorad
Četrtek, 26. avgusta — Peruša
Petek, 27. avgusta — Zlatko
Sobota, 28. avgusta — Avguštin

SONČNI VZHOD: 22. avgusta ob 5.09. **ZAHOD:** ob 19.00. **DOLŽINA DNEVA:** 13.51. **LUNINA SPREMEMBA:** 28. avgusta mlaj ob 11.21.

SPOMINSKI DNEVI V AVGUSTU

22. 1864 — Položen temelj Rdečemu križu. Ženevski župan Henry Dunat je sklical pod vtisom grozot bitke pri Solferinu konferenco dobrodelnih organizacij za pomoč ranjencem.

23. 1884 — Odprta železniška proga Beograd—Niš. — 1945 — Začasna jugoslovanska skupščina v Beogradu je izglasovala zakon o agrarni reformi in kolonizaciji.

26. 1945 — S sklepom Ljudske skupščine FLRJ je bila Istra priključena k naši državi.

28. 1851 — Rojen v Poljanah nad Škofjo Loko pisatelj in politik dr. Ivan Tavčar. — 1944 — Slovensko Primorje dobi svoje najvišje predstavništvo, Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor.

KINO

RADGONA — 21. in 22. avgusta italijanski film »Kako sem odkril Ameriko« — 23. in 26. avgusta švicarski film »Kralj kegljačev«.

»PARK« M. SOBOTA — Od 20. do 22. avgusta ameriški film »Pohlepnežiž« — Od 24. do 26. avgusta ameriški film »Preobrat«.

ČEPINCI — 22. avgusta angl. film »Fanny«. 29. avgusta francoski film »Mesečnik Bonifacij«.

SEJMI

OKRAJ LJUTOMER: Kostanj v ponedeljek, 30. avgusta, splošni sejem.

OKRAJ M. SOBOTA: Črenšovci v soboto, 28. avgusta, svinjski sejem; Dobrovnik v ponedeljek, 23. avgusta, svinjski sejem; Dekležovje v soboto, 21. avgusta, živinski in kramarski sejem; Lendava v soboto, 28. avgusta, živinski in kramarski sejem; Turnišče v četrtek, 26. avgusta, svinjski sejem.

VABIMO!

Klub prekmurskih akademikov vabi vse bivše in zdajšnje člane na svečano proslavo 20. obletnice ustanovitve kluba. Proslava bo 2. oktobra 1954 ob 11. uri dopoldne v dvorani Nafte v Lendavi.

mali oglasi

MALO POSESTVO Z NOVO HIŠO prodam. Ogled ob nedeljah do 16. ure — Valentin Kaučič, Grabonoški vrh, p. Cerkvenjak.

NIŽJESOLCA vzamem na stanovanje in hrano. — Soršak, Maribor, Maistrova ul. 23.

KOVAŠKEGA VAJENCA sprejmemo. — Mihael Šebjan, M. Sobota, Stara ulica 4.

POLOVICO HISE S PRIPADAJOČIM ZEMLJIŠČEM ugodno prodam v Pužavcih, hiš. št. 15. — Reflektanti naj se zaradi nadaljnjih informacij javijo na upravi lista.

DVA DIJAKA — nižješolca sprejmem v M. Soboti na stanovanje in hrano. Naslov v upravi lista.

ŽELEZNO PEČ IN STEDILNIK ugodno prodam. Vprašati v Obmurski tiskarni v M. Soboti.

KMEČKO POSESTVO v velikosti 8—10 ha, s hišo in gospodarskim poslopjem naprodaj v Branosloveih pri Ljutomeru. — Pismene ponudbe poslati: Dobnik Marija, Zagreb, Martičeva 14 B.

3 do 5 let in tudi več

traja učinek saturacijskega mulja v zemlji.

VSESTRANSKA KORIST SATURACIJSKEGA MULJA pa se odraža v znatnem in trajnem povečanju pridelkov, posebno na travnikih, učinek hlevskega gnoja je prav tako večji in trajnejši. Težke, hladne gline postanejo rahle in tople, puhlice bolj vezane; a izboljšana struktura tal zmanjšuje vplive suše, prevelike mokrote in zmrzali.

UPORABLJAJMO SATURACIJSKI MULJ

Kje? Kjerkoli primanjkuje apna v tleh, to je:
kjer je zemlja težka, spomladi hladna, v suši poka in dela skorjo:
kjer rasto borovnice, resa, praprot, breza, kostanj;
kjer slabo uspevajo slive, marelice, češnje, hruške;
kjer so na travnikih slabe trave in
kjer hlevski gnoj nima pravega učinka.
To so težke gline in ilovice, sive in črne puhlice.

Koliko? Na rahlih tleh (puhlicah) 2 do 3 ton na ha,
na težkih glinah in ilovicah 5 do 15 ton na ha.
To so dajatve za njivske površine.
Za travnike, sadovnjake zadostuje polovična dajatev.

Kako? Čim bolj enakomerno po površini, travnik nato pobranamo. Če ga globoko zaorjemo, prvo leto ne bo videti učinka.

Kdaj? Kadarkoli: pri obdelavi zemlje, okopavanju, po košnji, ob vsakem letnem času.

OBMURSKI TEDNIK

Murska Sobota, 19. avgusta 1954

Elektrika, elektrika . . .

Ob Ledavi pri Murski Soboti urejajo monterji veliko novo razdelilno postajo. Proti njej se stekajo daljnovodi. Letos pomladi jih je bilo še manj kot zdaj. Podobno razdelilno postajo gradijo tudi v Petišovcih. Še eno razdelilno postajo pa oblikujejo na papirju za Mačkovce. Tako bo zagotovljeno omrežje za lendavsko kotlino, ravensko področje okrog Murske Sobote in za hribovito Goričko.

Letos je v Prekmurju električna mrzlica.

Elektroobrat v Murski Soboti z viharno naglico dela pri elektrifikaciji Prekmurja, ki je presegla vse predvidene obsege, tako da bo samo letos elektrificiranega skoraj toliko Prekmurja, kot je bilo od leta 1926 do letos. In v Prekmurju zdaj še posebno primanjkuje strokovnega kadra. Poleg tega je v tem predelu samo mlado osebje brez večjih organizacijskih izkušenj. Planirani čas novogradenj je skop, material je kontigentiran in s krediti so bile precej časa težave.

Elektrika! To je snov večine okrajnih skupščin v Murski Soboti. Skoraj na vsakem zasedanju okrajnega ljudskega odbora se vrine v dnevni red ali vsaj v razpravo tudi elektrika. Elektrika je vendar bodočnost Prekmurja! Nekdo je vrgel v svet točno krilatico, da je Prekmurje ponoči najbolj temno, če se gleda nanj z letala. Zdaj je že vedno manj temno. Nedavno so zasvetili v Petanjcih in kmalu bodo v vsem tem obmurskem predelu. Istočasno pa tudi v okolici Velike Polane, kjer bo kmalu tudi veliko praznovanje naprednega tiska.

Na okrajnih skupščinah so grajali Elektropodjetje v Murski Soboti, češ da nikdar ne daje točnih predračunov za delo. Vedno so označeni le zneski v okroglih številkah milijonov in polmilijonov, predvsem za daljnovode. Materialu nikdar ni mogoče predvideti točnih cen in podobno. A sreča je, če se dovolj materiala ob pravem času sploh lahko zbere. Včasih je treba biti zelo iznajdljiv. Pa pravijo tudi, da so uslužbenci DES nekoliko grobi in nedostopni. Toda... Marsikaj se da opravičiti z mrzlično naglico na vseh koncih in krajih.

Težko si je vse to predstavljati. Mogoče bodo pomagale številke. Od leta 1926 do letos je bilo zgrajenih 100 km daljnovodov. Letos jih bo zgrajenih 50 km. V istem času je bilo izpeljanih 190 km omrežja nizke napetosti. Letos pa je bilo elektrificiranih že 16 vasi in v njih izpeljanih 55 km vodov nizke napetosti. Bo pa še izpeljanih čez 35 km omrežja nizke napetosti v šestih vaseh. Deset vasi, kjer je bila elektrifikacija že predvidena, pa elektrike ne bo dobilo, ker za nje ni mogoče dobiti materiala. Za elektrifikacijo vasi so sami kmetje zbrali nad 20 milijonov dinarjev, poleg drogov, ki so jih sami dali. To delo gre v okviru elektrifikacijskih odborov, ki delujejo že vsa leta sem, odkar se je elektrifikacija Prekmurja po osvoboditvi začela. Daljnovode pa financira Okrajni ljudski odbor iz investicijskih sredstev proračuna. Gradnja daljnovodov bo obsežno delo tudi za prihodnje leto. V prvem polletju prihodnjega leta bo za to potrebnih vsaj 35 milijonov dinarjev.

Elektriko Prekmurju! To je klic gospodarstvenikov, ki se ukvarjajo z možnostmi napredka v tej pokrajini. Za aktivno gospodarjenje v Prekmurju je potrebna industrija, na vsak način industrija! Vsaj predelovalna industrija in za to je predpogoj elektrika. Tudi v ostalem gospodarstvu Prekmurja je potrebna elektrika. In prav zaradi tega se najdejo tudi nasprotniki elekelektrika in je naprava naprodaj trike. To so predvsem mlatilničarji, ki se bojijo za svoje lokomobile. Pa tudi drugačni interesi se pojavljajo — interesi mlinarjev in podobnih gazd, ki bi radi elektriko, če že mora v njihovo vas, približati svojemu posestvu, kjer bi morda kdaj radi imeli mlin, žago ali še kaj, v kar jim dajejo upanje njihova špekulativna nagnjenja.

Toda v Prekmurju na splošno ni nasprotnikov elektrifikacije. Videli smo pred leti na Goričkem vetrnico, podobno mlinu na veter, vrh neke hiše. Lastnik je s pomočjo vetra, dinama in akumulatorjev proizvajal elektriko. Zdaj je ta čudna, za skrajno silo uporabljiva naprava, v starinarni v Murski Soboti. To pomeni, da je v tisti vasi že zasvetila še tistim skrajnim predelom, kjer je trenutno še ni, vendar bodo tudi oni kmalu elektrificirani.

Med nasprotniki elektrifikacije pa so prav gotovo prekmurski baptisti, ki pa so nasprotniki vsega naprednega, tudi zdravniške pomoči, vsega, kar temelji na zdravem razumu, pa celo vina in goric, ki bi lahko Prekmurje obogatile ali mu vsaj zadržale velik del sezonskih delavcev na domačih gospodarstvih. Toda to, versko bolano sekto, ne more upoštevati človek, ki trezno presoja gospodarjenje v današnjih razmerah in koristi, ki jih prinaša elektrika.

Zdravo seme — dobra žetev!

Za zatiranje glivičnih bolezni, ki se prenašajo s semenom, seme razkužimo, preden ga posejemo.

Ceretan - prašivo je živosrebrno suho razkužilo. Za 100 kg pšenice ali rži porabimo 150 gramov praška, za enako količino ječmena 200 gramov praška in za 100 kg ovsa 350 gramov.

Z živosrebrnimi razkužili uničujemo pri žitih trdo pšenično in ječmenovo snet, trdo ovseno snet, rženo bilno snet, ječmenovo progavost in snežno plesen rži in pšenice.

UTRINKI

ZGUBLJENE ILUZIJE

Otto Habsburški še vedno ni opustil zamisli, ki jo tuintam pogrejejo tudi v Vatikanu: o nekakšni katoliški državi srednje Evrope, kateri bi vladal kot habsburški cesar. Tako ima svoj »bojni štab« na Bavarskem v bližini avstrijske meje.

Ni čudo, če so bavarski socialisti zahtevali, naj njegove agente izženo, ker s propagando samo zastrupljajo tamkajšnje ozračje. V svojem programu namreč zahteva, naj bi se v katoliško habsburško državo vključila tudi — Bavarska.

MOLITVE IZ LIZBONE

Indija zahteva, naj se z njenega ozemlja umaknejo vse tuje kolonialne sile, ki imajo tod še tako imenovana posestva. Francija je že pripravljena umakniti se. Toda vse drugače je s Portugalsko. Okrepila je svoje policijske in vojaške enote in zagrozila, da bo »svojo« zemljo branila z orožjem.

Toda diplomacija ni storila dovolj. Radijske postaje poročajo, da so pričeli po vseh portugalskih cerkvah od sobote dalje prositi boga, naj obvaruje portugalske kolonije v Indiji. Po ulicah se vijejo procesije s slikami Ksaverija Asiškega, portugalskega zaščitnika. Na čelu procesij so poleg najvišje duhovščine stopali tudi ministri, hčerka znanjega ministra pa je šla z romarji prosit tudi v Fatimo.

Predsednik indijske vlade je pred dnevi dejal, da se Portugalska ne zaveda, da živi v 20. stoletju. Vsekakor ima prav. Mi bi samo še pristavili: od fašističnega režima sedanjega predsednika Salazarja tudi ni pričakovati kaj drugega.

MENDES-FRANCEOV NOS

Ali ima lahko tudi nos znanega sodobnega državnika kakršnekoli zveze s poznejšim političnim udejstvovanjem njegovega lastnika?

Sedanji vladni predsednik Francije Mendès-France je bil leta 1929 še navaden študent prava na Sorbonni. Tiste čase je bila zelo marljiva nacionalfašistična »Action Française«, ki je po zgledu fašistov obračunavala kar na ulici. Ob neki priložnosti se je skupina njenih pristašev lotila nič hudega slutečega Mendès-Francea in mu razbila nos.

Do tedaj ni niti mislil na kakršnokoli politično udejstvovanje. Ta dogodek pa ga je tako razkačil, da se je vpisal v »Vseučiliško republikansko in socialistično akcijo«, kjer so se zbirali socialisti in radikali. Kmalu nato je imel konferenco v Louviersu, ki mu je prinesla tak uspeh, da so ga nekaj mesecev potem kandidirali za parlament. Toda ker je bil premlad, se je moral kandidaturi začasno odpovedati.

Kratke športne vesti

DVE ZMAGI IN PORAZ »NAFTE« V MARIBORU

Zadnjo soboto in nedeljo je nogometna ekipa lendavske »Nafte« sodelovala na nogometnem turnirju v Mariboru. Zaradi malce zapoznelega obvestila je odšlo na tekmovanje pomlajeno moštvo, ki je med sedmimi udeleženci tekmovanja zasedlo tretje mesto.

Prvo tekmo so Lendavčani odigrali s »Tekstilcem« — članom slovensko-hrvaške lige iz Varaždina in zmagali z rezultatom 1:0. Gol je dosegel mladi Pinter. Tudi v drugi tekmi — proti moštvu mariborskega Branika — so začeli dobro, vendar pa so po poškodbi obeh Vidakov podlegli. Domačini so zmagali z 2:0.

Zadnjo tekmo so odigrali s »Kovinarjem« in prepričljivo zmagali s 3:1. Gole sta dosegla Török in Varga. S tem je moštvo »Nafte« zasedlo tretje mesto in prejelo za uspeh lep pokal.

IVANJKOVČANI SE VEDNO VODIJO

V nedeljo popoldne je bilo v Ivanjkovcih športno tekmovanje v odbojki in nogometu. Poleg domačega društva so nastopile še skupine društev »Partizan« od Jeruzalema, iz Žerovinec in z Vinskih vrhov. Tekmovanje je pokazalo, da v teh športnih disciplinah še vedno vodijo Ivanjkovčani, vendar pa se jim tudi sosedje naglo približujejo. Sosedni mladinci so tokrat pokazali, da jim je telesna vzgoja pri srcu. Njim velja naša zahvala. Ne moremo pa razumeti odbojkarjev z Razkrižja, ki so nam svoj prihod pismeno najavili, pa svoje obljube niso izpolnili. Naj le računajo, da so tekmo izgubili.

V tekmovalnih skupinah so bili tudi dijaki, ki so kmečkim mladincem dajali potrebne nasvete. AT

PISMA VŮJECA BALAŽA Z VUJDRIMLAKE

Totokrat van lehko samo malo dumačih novici poven, ven sen bija na veki rajži — tijanta v Marpurk sen hoda Pa še zmirom vidin pret sobon šekasti L o t m e r k , ven majo neštrne kuče že dve farbi, tak na priliko sodnija z nesrečnoj vüroj no općinski odbor pa še ena na veken placi. Morti je to zaj nova moda. Zmirom še tüdi čüjen tiste lepe nemške pesmi, kere je zvončnik na den fstajüvaja, 22. julija celo dopodne tüla po placi, ka nas je spota lübih prijatelof. Ka jih nebi poslüša, sen se záleta v novo okrepalnico nat novim agroservison, tan pa sen moga poslüšati nekši divji džas z novim angleškin imenom Dikenc. Nekši vüčeni človik pa mi je prava, ka je Dikenc bija pisatel, keri je morti samo kroliti zna. Te pa je to že pravo ime za nezarensko muziko. Takšo zaslüženo ime ma pre tüdi lotmerški vodovod, ven ponoči vode ne spüšča. Zato se neki zaran s slatinoj vmüjvlejo — faleša je no gvišno bole zdrava, či jo tüdi piješ na kisili želodec. Keri pa je ne zadovolen s slatinoj, naj gre k M i k l o š i , tan de že zaran kakti lücki človik doba vinski špricar falé kak dumači lidjé špricar z jabošnicoj, keri je malo bole svetel. Te pa ponoči fsakši lehko dumu najde, čiglih električne lüči po pürgi več ne svetijo — čehovsko sunce je pre dosta falešo. Na fal glejajo tüdi v zadrüžnen štacüni na K o g i. Tam že dugo olje na šef pretakajo. To etan se jin je malo ottra, te pa so ga rajši operirali, kak bi kak inači naredli, ka bi biló bole hijensko.

Zaj, dere sen te ali dumače kraje malo oberma, naj van še poven, kak je bilo na marpruškem tjedni. Met poton sen si na tihen misla: Kaj sen ne vida ge indi, toga tüdi tan nen vida. Pa sen se itak jako zmota. Že pr veki pisani lesi se je záleta vme eden tistih predjih ot tjedna, ven nigdar rat ne hodi, samo leče. Zato mi je jegova precik oblikova žena že etan jamrala, ka de skorok hlače zgüba, či že nede totemi nesrečnemi tjedni enok kunec. Pa mi je hitro šmicna okolik vogla, jas pa sen se semleja met tiste fse felé mašine, plüge, brane no ne ven še kakše, keri naj kmeton pomagajo, da ko leži maje delali. Najbole se mi je dópa tisti večni mašin, s kerega furt naprej hrenofke no klobase vünlovijo. K temi bi se samo trebalo večne preše no večne peči, te pa bi že nekak dale fretali. Fajn je tudi ceag za künštni deš, samo ge naj tan f prleških bregačah zájega vodo jemlemo, dere nanf süši fse mlake no zdenci. Fsehnejo? — Pač pan si küpa tisti električni drot, keri pre ne püšča kraf no teacof f karuzo do detelco, ven fsakšega pošteno brsne, potrebno elektriko pan si f koši z dumi sobon nosa.

Dere sen priša v nekši veki škeden, sen se najprle načüda tistin kak klobase dugin lüčen — to so pre nekše najlonski lüči. Blüzik dveri sen pita človeka, keri tan veki küp fse felé farb vahta, ali se dobijo tüdi takšne za lidi farbati, pa si je zmrgota, ka jih je pre tü pofsodik zadosta. Jako sen se čüda fse felé ópravi za hiže no kühje, še bole pa temi, kak so fal — ža tiste, keri majo pune žepe penes. Potlan sen nad lepimi belimi šporheti zagledna napis Tobi. Ja, t o b i resen bilo nekaj za naše kmetičke gospodije, č i b i bili toti šporheti fčista majncinko faleši. Pr mlinih sen iska takšega, ka bi ž njim stare babe v mlade puce premleli, pa se ga je najnč v Marprugi še nibeden ne hapja. To bi bija kšeft! Pod napisom TAM sen se spota tiste lepe slovenske popevke: Oj, tam za goró je odletelo zadjo kolô! — Pr kovinskih izdelkih — neštrni jin pravijo bole nobl metalni, ven se dajo obetlá metati — se je nekši Iki nezarensko praža: Neču ti dati! — pa sen ga najnč ne trüca, ka bi mi kaj da! Fčista dumačega pa sen se počüta, dere sen tan v ruški kobači zagledna tiste veke železne putelke, za mujstro ta postavlene. Dere pa sen priša okolik jih, so se mi napisi ne dopali, Kisik-kiselaka man san duma zadosta! Dušik — moja droženka človeka tüdi pošteno düši! Te pa že rajši ostanen pr naših dumačih sortah, kak so na priliko jurka, klinton no riparja zamé.

V mali mlakici na dvorišči sen zagledna rdeče ribe no pet recik, fsakšo drüge farbe: zelene, žute, črne, plave no rdeče. Tüdi v nekšen nakvari so plavale šekate ribe no želve. Tü celo živat farbajo, ne pa samo hempastih lidi! Potlan sen nad nezgrüntano dosta pisanih šoljof na fse felé kajirof fsakše farbe. Tüdi f Prlekiji jih fčasih farbamo pa dosta falé — z žutoj dumačoj ilovicoj, kera jako dugo drži. Pr Gristali sen misla, ka gris talajo, pa ponüjajo lidén samo lepo brušene špegle no drügo glažovino. Čüda sen se, ka majo tüdi invalide rastavlene, ven sen zagledna v redi oblečenega mladega soldaka pres rok pa tüdi mlado zamorko, kera se pres rok najnč ne mogla fčista obleči. Totoj pravijo kofekcija, pa je resen tak rjava kak kofé. V beli kobači z napison Majšperk počepavle celi den nekša ženska kak kakši zgübleni ftič. Či bi si bar malo zapopevala! Zato pa so tan pr vinski poskůšji bole glasni. Tüdi jas sen nazadjo ta vdrapna, dere mi je ot samih pisanih farp pred očmi samo migetalo. Mirne zelene putelke so tüdi mene pomirile, čiglih so poskůšne porcije bole male. Priša sen do trinajste putelke te pa sen pun vinskih dühof no skorok s praznoj mošjoj že v temi otklamotera. Spat gredéčki sen si sposoda eno tistih vekih pisanih marel, kere so tan med mizami fsakšemi nazvólo. Prta zarani sen se zbüda v nekši železni spovednici no čüja, kak je eden vahtar marpruškega tjedna drügemi prava: Ti, meni se vidi, ka pohorska spejača že vozi. Ne čüješ, kak škriple no ružî? — Pa je čuja samo mene, kak sen f spovednici hrca.

Vüjec Balaš.

ŠEPAVEC • zgodba o volku • PO OLAFU ASLAGSSONU PRIREDIL V. DRŽAJ

25

Čeprav škotska psica Nelly ni vedela, da gospodar nečesa pogreša, je še naprej rila z gobcem po zemlji. Nenadoma se ji je pod nogami udrla zmehčana zemlja, ki je prekrivala predor malega volčiča. Nelly je nemirno vohala okoli sebe, ker je njen nos odkril, da se na tem mestu nekaj skriva. Gospodarju je s cviljenjem dopovedovala, da je na sledi živemu bitju.

26

Dolžina predora je v Franku zbudila radovednost. Z ostro sekiro je udarjal po zrahljani zemlji. Kaj takega še nikoli ni videl.

Ta brezpomembna, vendar važna okolnost je mlademu volkcu rešila življenje. Druge mladiče je Frank takoj ubil, ko jih je našel. Ko je končno zagledal malega volka, ki se je do smrti prestrašen zvil v kloppčič, se mu je omehčalo srce. Se celo psica Nelly se je vedla nenavadno prikupljivo...

27

Mož je dvignil mladiča v naročje in dejal: »Tebi ga hočem prepustiti, Nelly!« Nelly je ljubeznivo povohala mladega volka. Prav gotovo je čutila, da se mora s tem mladičem postopati drugače. Mali junaček je najprej od strahu zatisnil oči. Ker se mu ni nič hudega zgodilo, jih je zopet odprl, da bi se prepričal, če mu res ne preti nevarnost. Dolgo se ni znašel...

28

Pod seboj je videl psa, ki ga je opazoval z iskrečimi očmi. Njega se volkec ni bal. Preveč je bil podoben staršem. In človek, ki ga je držal, ga tudi ni vznemirjal. Bal se je le zato, ker ni čutil trdnih tal pod nogami. Šele ko ga je lovec obzirno položil na roko, se je mladiču olajšalo srce. Iz hvaležnosti se je poskušal skriti staremu Franku za srajco.

M. Kokolj:

PREKMURJE V LETIH PRED »LJUDSKO PRAVICO«

(Nadaljevanje in konec)

Ogledalo teh nevskladenih mnenj je pojav lista »Novi čas«, ki je začel izhajati dne 23. okt. 1932 v Soboti kot tednik za gospodarstvo in prosveto. Ustanovili so ga mladi duhovniki, kaplan Vojkovič, bogoslovca Gregor in Škraban ter drugi z namenom, da bi širili misli krščanskega socializma. V kratkem so se listu pridružili še radikalnejši študentje, Titan, Čačinovič in Kranjec, prvi z namenom, da v listu osnujejo frakcijo, druga dva pa, da bi iz lista popolnoma izrinili krščanske socialce. Prvih pet številk nosi obeležje kršč. soc. ustanoviteljev, tako beremo v prvem uvodniku: »Naš list je kmetski in delavski, kmetje in delavci se bomo oglašali in v njem povedali, kaj čutimo, na čem trpimo in kako bi se nam pomagalo. Zagovarjali bomo vedno in povsod kmeta, delavca in vsakega bomo branili v stiskah, težavah ter mu tako pomagali doseči boljšo bodočnost.« V 2. številki je uvodnik: »Dr. Krek naš vzor«, v katerem med drugim pravi: »Potrebno bi bilo z zakonom prisiliti delodajalca, da sam pritiska na delavce, da izvršujejo svojo versko dolžnost.« Ob razlagi svojega programa navaja 5. številka naslednje značilne stavke: »Program kršč. socializma, kako rešiti to bolno človeštvo, je tudi naš program. Komunizem ne bo rešil človeške družbe, ker se ozira samo na en stan, na proletarce... treba je vzgajati vse stanove... za novi gospodarski red, ki bo slonel na stanovski ureditvi družbe.« S 6. štev. se je idejna smer lista spremenila. Čačinovičeva in Kranjčeva namera se je uresničila; dotedanje urednik, organist Tuš, je odstopil, ona dva pa sta zaupala uredništvo študentu Štefanu Cuku, ki je objavil ponatis znanega Adamičevega članka »Slovenski kmetje molijo za mehiško cerkev« iz komunistične revije Književnost. Ogenj je bil v strehi. Novine so reagirale: »Pet akademikov je obdržalo pri nas sestanek, na šterom so razpravlali, kak bi vrejüvali i širili »Novi čas«... Akademiki, ki so se zbrali okoli N. č. neso tistoga katoličanskega mišljenja, kak to Kristušova Mati cerkev zahteva, med njimi je Cuk iz Velke Polane, Gorički i Tivadar iz M. Sobote, Čačinovič iz Rakičana, Titan z Kroga i Kranjec Miško iz V. Polane. Neizmerna škoda, ka sinovje naših vernih mater i očev ne širijo tistoga Kristušovega duha, ki jedini more prinesti srečo trpečemi človeštvi.«[21] Ko je Klekl proglasil sodelavce N. č. za sovražnike vere, so se katoliško misleči člani konzorcija, sodelavci in naročniki ločili od lista, Čačinoviča, Cuka, invalida Duha in še neke delavke pa so vklenjene odpeljali v Ljubljano, češ da so širili komunizem. Kranjec je še v 6., t. j. zadnji številki priobčil odprto pismo Kleklu, v katerem mu je odkrito povedal, da je (Klekl) svojo vlogo v politiki doigral. S tem je tudi Novi čas prenehal, a njegovi revolucionarni sodelavci so šli še bolj v levo in iskali priložnosti za nov organiziran nastop.

O tem prvem revolucionarnem nastopu mladih Prekmurcev je soboški sreski načelnik poročal banski upravi: »Ugotovljena je bila komunistična propaganda, ki je hotela z legalnim izdajanjem časopisa »Ljudski glas« (mišljen je »Novi čas«, ker so ga tako hoteli preimenovati — op. pis.) pripraviti med tukajšnjim narodom razpoloženje za komunistične ideje. Pokret ima svoj izvor v Beču, od koder ga je vodil medicinec Titan Janez iz Kroga. Propagandi se je prišlo na sled, ker je bil pri posestnici Filipič Alojziji iz Kroga ob priliki prehoda državne meje pri Gederovcih najden zavoj s komunističnimi spisi. Takojšnje preiskave so pokazale, da je komunistična agitacija res obstojala. Vse prizadete osebe, med njimi dva visokošolca (Cuk, Čačinovič — op. pis.) ljubljanske univerze, so bile oddane po predhodnem sporazumu Upravi policije v Ljubljani, kamor vodijo vse niti preiskave. Uprava policije jih je obtožila državnemu sodišču za zaščito države v Beogradu.« Ni pa bil to edini primer revolucionarne dejavnosti v tem času, kajti poročilo se takole nadaljuje: »Na nekaterih točkah v srezu je bilo najdenih nekaj protidržavnih oziroma režimskih letakov z naslovom ‚Sinovom Slovenske krajine'. Eni osebi je bilo dokazano razširjanje, eni pa pomaganje pri tem. Obe sta bili oddani v zapore tuk. sodišča, ki vodi nadaljnjo preiskavo. Kakor vse izgleda, so bili letaki prineseni iz sosednjega dolnjelendavskega sreza, kjer so se pojavili v večjih množinah.«[22]

Revolucionarna semena so začela poganjati tudi iz prekmurskih tal.

Šestojanuarski režim je bil enako neznosen za vse predele države, še posebno so ga občutili na Hrvaškem. Zato so tam množice ob vsaki priliki nastopale za federalistično ureditev države, za priznanje narodne samobitnosti in finančne samostojnosti, za vrnitev parlamentarne demokracije, političnih in kulturnih svoboščin in pd. Vodstvo Seljačko demokratske koalicije je čutilo oporo množic in je izdalo zagrebške punktacije (nov. 1932), v katerih se je izrazila solidarnost Hrvatov in prečanskih Srbov v boju zoper diktaturo ter izhodišče za začetek političnih razgovorov s srbsko opozicijo.

To okoliščino je izkoristilo tudi vodstvo klerikalne stranke v Sloveniji in hotelo pridobiti množice za svoje politične namene. Po hrvaškem zgledu je tudi ono izdalo konec decembra »ljubljanske punktacije«. S temi se je še povečal val ogorčenja zoper diktaturo, a povečal se je tudi naval vlade zoper »punktaške separatiste«. Vlada je odredila dr. Korošcu stalno bivališče, zoper dr. Mačka, voditelja SDK, pa organizirala proces.

Punktacije so imele svoj odmev tudi v Prekmurju. V »Murski krajini« se je povečala gonja zoper one, ki so se na tihem strinjali s punktacijami, a »Novine« so šle z molkom preko tega. Sredi februarja 1933, ob priliki proračunskega zasedanja banskega sveta, je banski svetnik Faflik prosil za razrešitev funkcije, češ da kot edini duhovnik v župniji ne zmore vsega bremena, vendar je naglasil, da bo navzlic temu tudi odslej čutil dolžnost, storiti vse proti naraščajočim protidržavnim stremljenjem. (Verjetno je Klekl spet izvršil pritisk na Faflika.) Ban mu je ustregel in na njegovo mesto imenoval Benkovega pristaša, puconskega gostilničarja Š. Küharja. Enako je razrešil dotedanjega svetnika Litropa (bivšega klerikalca), na njegovo mesto pa imenoval Mihaela Erjavca, župana v Bratoncih, s katerim pa Hajdinjak ni nič pridobil, ker Erjavec ni imel nikogar za seboj. Tako so ostanki klerikalcev še iz prvih časov diktature bili sedaj povsem odrinjeni od oblasti. Benku niso punktacije prav nič škodovale, on je s svojo osebno politiko preko vaških mogotcev držal male kmete v svoji odvisnosti. Kjer se mu je zataknilo, si je pomagal z Lipovškovimi žandarji ali s podkupovanjem. V lendavskem okraju se je klerikalna opozicija še bolj zagrizla v podtalno politiko, iz katere pa je znala iziti kot zmagovalka.

Režimski Benko in protirežimski Klekl sta imela vsak po svoje vpliv na starejši rod, slednji tudi na znaten del mlajše inteligence. Mimo obeh se je prebila ona skupina mladih študentov, ki je v januarju 1932 izgubila svoje glasilo, a se je čez čas spet zbrala v novi organizacijski obliki. 3. aprila 1934 so ti ustanovili Klub prekmurskih akademikov. Šli so v širino in zbirali v svoje okrilje vse dijaštvo, ne glede na svetovnonazorske razlike. Začutili so, da je treba zbirati vse mlade sile, ki bi se nekoč uprle in izločile Prekmurje izpod vpliva Benka in Klekla. V mislih so imeli boj proti gospodarskemu izkoriščanju in duhovnemu zasužnjevanju, želeli so trdneje povezati svojo obmejno krajino z usodo vsega slovenskega naroda. Tega boja sami niso mogli izbojevati, morali so iskati zaveznika, našli so ga v Partiji, ki je v Klubu novačila svoje prve prekmurske člane (Čačinovič, Kranjec, Kovač, Bargar i. dr.).

Omenili smo, da so punktacije moralno okrepile klerikalce v lendavskem okraju. Toda biti močan v podzemlju, v obrambi, je premalo za tistega, ki si želi oblasti; treba je bilo najti kompromis z režimom, nato pa v napadu vreči Pikuša in Hajdinjaka z oblasti. Klekl je vedel, da sam ne sme ponuditi vladi odkrito podporo, dokler je dr. Korošec v opoziciji. Za to opravilo je našel drugega moža; bil je to lendavski zdravnik dr. Klar. Ta je svojo politično kariero začel v neki manj pomembni organizaciji, in sicer v lendavskem gasilskem društvu, ki je bilo povsem madžaronsko. Prav zaradi tega je sreski načelnik dr. Trstenjak hotel sprva doseči, da bi dobilo društvo novo vodstvo. Madžaroni so namero odkrili in kandidirali za predsednika — Slovenca, kateremu bi jugonacionalistična oblast ne mogla očitati madžaronstva — dr. Klara. Madžaronska večina je zmagala s svojim kandidatom. Tako se je Klar prvič politično uveljavil. Splošno znani klerikalec je začel javno naglašati vdanost dinastiji in svoje borbeno stališče do komunističnega gibanja. To pa je bilo bistveno, kar je režim želel, podporo v teh dveh temeljnih točkah svojega programa. Novi predsednik gasilskega društva se je šel poklonit banu v Ljubljano. Poleg svoje vdanosti mu je prikazal, še domače politične okoliščine, zatrjujoč, da so prav nestrpni nacionalistični krogi okoli Hajdinjaka in Pikuša krivi, da se enako Slovenci kot Madžari lendavskega okraja odmikajo od vsedržavne politike. Ban se je dal preslepiti. Kljub svarilom okrajnega vodstva lendavske politične organizacije je ban sprejel pokroviteljstvo nad proslavo 60-letnice lendavskega gasilskega društva in ob tej priliki sam obiskal prireditev (28.-29. VI. 33). Ta Klarov uspeh je bil hud udarec lendavskim podpornikom vladne politike, pa tudi ostalim narodnjakom, saj je imela prireditev madžaronski značaj. Združeni klerikalci in madžaroni so postajali odslej vse močnejši.

20. julija 1933 se je JRKD na kongresu v Beogradu preimenovala v Jugoslovansko nacionalno stranko, s čimer je tudi na zunaj poudarila državni in nacionalni unitarizem. Njen predsednik je postal Uzunović, glavni tajnik pa dr. Kramer. Član Glavnega odbora je postal tudi Benko, saj je on eden najvidnejših slovenskih poslancev.

Ne glede na nacionalistično nepopustljivost klerikalci organizirajo legalne množične prireditve. Njihova politična agitacija je privedla čez 10.000 Prekmurcev na evharistično slavje v Turnišče (8. septembra 1933). To je bilo Kleklovo in Jeričevo delo, ki sta hotela dokazati ljubljanskemu političnem vodstvu, Benku in Hajdinjaku, da so verne množice še na strani duhovščine. Priložnost za dokaz moči se jim je kmalu spet ponudila.

15. okt. 1933 so bile občinske volitve v dravski banovini. Ker se je vladna stranka borila proti abstinenci, ki so jo zagovarjali punktaši, zato so na vsedržavni listi v posameznih občinah postavili po več kandidatnih list, da bi tako dobili čim več glasov.

V soboškem okraju je glasovalo 10.454 volivcev ali 66,4 %. Volilna udeležba je bila majhna, a še vedno večja od povprečja v ostali Sloveniji. V sami Soboti se je vnel boj med Hartnerjem in Benkovim podpornikom Kodrom. Zmagal je vplivnejši Hartner s 606 proti 164 glasovom; časti in oblasti željni Hartner je postal župan in ostal na tem mestu vse do okupacije. S tem dejstvom se je sprijaznil tudi Benko, saj je končno tudi Hartner prispeval k utrjevanju unitaristične politike (čeprav je na tihem bil prvak madžarskih iredentistov, kakor se je pozneje izkazalo).

Vse bolj vznemirljivo so potekale volitve v lendavskem okraju. Že v predvolilnih pripravah je sreski načelnik sklical župane na sestanek, na katerem je navzoče poučil o določilih novega občinskega zakona. Ob tej priliki je dal besedo dr. Klaru, ki je prečital v naprej pripravljeno izjavo in jo dal v podpis županom. V tej je protestiral proti metodam vodstva sreskega odbora JNS v Lendavi (dr. Pikuš!) in naglasil, da želijo sami prevzeti organizacijo politike JNS v okraju, češ da nočejo med seboj trpeti onih, ki jim je politika predmet osebnih kupčij.

V tem znamenju so šli bivši liberalci in klerikalci v boj za oblast v občinah, oboji na listi vladne JNS.

V vseh 12 komasiranih občinah so vložili liste z dvema skupinama kandidatov. Prve je postavljala oficialna JNS (Pikuš), druge (na tkzv. kompromisni listi) pa Klar. Zaradi ostrega dvoboja je bila volilna udeležba nekoliko višja kot v soboškem okraju. Glasovalo je 6833 ali 68,3 %. Razen v občini Orešje, kjer so primorski kolonisti pripomogli k zmagi Pikuševega kandidata Muhviča, so v vseh ostalih občinah zmagali klarovci. Tako je dr. Klar dokazal banu v Ljubljani, da ima on množice za seboj ne pa Pikuš in Hajdinjak.

Najhujši boj se je bil v Lendavi, kjer sta se potegovala za župansko mesto sam dr. Pikuš in Klarov kandidat Arpad Bačič.[23] Za Pikušem so stali prišleki, t. j. predvsem uradništvo, za Bačičem pa Madžari, madžaroni, Židje, ki jih je v politiki vodil Pikušev stanovski tekmec dr. Strasser in seveda klerikalni volivci z dr. Klarom in dekanom Jeričem. Zmagal je Bačič s 399 proti 237 glasovom. Odslej so klerikalci in madžaroni gospodarji lendavske občine vse do okupacije, in sicer v znamenju najgloblje vdanosti šestojanuarskemu režimu.

Tako sta po teh volitvah v obeh prekmurskih središčih prišla v ovčji obleki na oblast dva madžarska iredentista, kar je samo dokaz slabosti režima, ki se je sprijaznil z vsakomur, kdorkoli mu je bil voljan nuditi oporo.

Ker je dr. Pikuš propadel pri volitvah, je februarja 1934 odložil predsedstvo sreskega odbora JNS. Menil je, da je ljubljanski ban nudil več prednosti kleromadžarskim dvoličnežem (Klaru — Bačiču) kot pa nacionalistom. V predsedstvu JNS ga je nadomestil oreški župan in trgovec Muhvič.

Ko je Pikuš kapituliral, na veliko Klarovo veselje, je šla nacionalistična politika v tem okraju še bolj po zlu, navzlic nacionalistični vladi v Ljubljani in Beogradu, kjer pa tudi ni manjkalo nesoglasij.

Zaradi nove komasacije občin, katere cilj je bil razveljaviti izvoljene klerikalne odbore, so v nekaterih občinah dne 10. jun. 1934 ponovili volitve. Iz občine Lendava so izločili Dolgo vas in Tri mline in jih priključili k novoustanovljeni oučini Lendava-okolica. To se je zgodilo po volji nacionalistov, ki so menili, da bodo vsaj na ta način zmagali v Lendavi, ako jo odrežejo od vasi z madžarsko večino.

V lendavskem okraju so ponovili volitve v občinah: Hotiza, Bogojina, Dobrovnik, Beltinci, Lendava, Lendava-okolica in Turnišče. Spet so zmagali Klarovi kandidati razen v Bogojini.

Posebno ogorčen boj se je bil v Lendavi, kjer sta se merila klarovec Bačič in notar dr. Makso Peterlin. Slednjega so podpirali poleg vodstva mestne JNS tudi vsi narodno čuteči Slovenci, saj Bačič ni predstavljal le klerikalcev, ki so se pa kazali kot pristaši režimske JNS, marveč tudi madžaronov. Na dan volitev je bilo število glasov precej časa izenačeno. Ob desetih dopoldne je prišel na volišče sreski načelnik in kot prvi in zadnji državni uradnik glasoval za Bačiča. Po njegovi odločitvi so se ravnali Židje in ostali omahljivci ter pripomogli k ponovni Bačičevi izvolitvi s 223 proti 177 glasovom. Kleromadžaronski odborniki so poslali notranjemu ministru Laziću brzojavko naslednje vsebine: »Ponovno izvoljeni zvesti čuvarji severne meje občinskega zastopstva Lendava se Vam s svoje prve seje udano klanjajo ter Vas za svoje iskreno delovanje v smislu šestojanuarskih idej Njegovega Veličanstva prosijo blagohotne naklonjenosti.«[24] M. Kranjec je k tem volitvam pripomnil: »Tudi sicer je domača inteligenca pri zadnjih volitvah pokazala veliko naklonjenost madžarskemu življu. In čeprav je šlo proti državni stranki, ki je zatrla klerikalizem, ostane za nas dejstvo, namreč, da so zmagali Madžari, vendar nerazumljivo in bi utegnilo kdaj voditi za nas slabe posledice.«[25]

Dr. Trstenjak je svojo podporo kleromadžarom poplačal. Na intervencijo glavnega tajnika JNS, ministra dr. Kramerja, se je moral posloviti od svojih političnih prijateljev: Klara, Klekla in Jeriča, proti katerim je spočetka sam nastopal. Premestili so ga v Split, a nasledil ga je dr. Kartin.[26]

Ne oziraje se na zločno strankarsko borbo, ki se je spet razvnela v Prekmurju, je revolucionarna mladina šla po svoji poti v nove smeri. Nanjo ali vsaj na vodilni del je imela vpliv Partija, ki pa se je tudi sama otresla ozkosti in sektaštva ter šla z legalnimi oblikami v široke množice za cilji, ki so bili pristopni vsem rodoljubnim in naprednim Slovencem. Ena izmed novih oblik partijskega dela je bila zbiranje podpisov za množične peticije, ki so imele namen ustvariti manifestacije za najbolj perečn ljudske zahteve in ob njih ustvarjati enotnost množic.

Tako nalogo si je dal Klub prekmurskih akademikov. V počitniških mesecih juliju in avgustu 1934 je izvedel akcijo za popolno gimnazijo v Soboti. Kolektivno spomenico »Želja prekmurskega ljudstva ob 15-letnici osvobojenja 1919—1934« so podpisali skoraj vsi prekmurski družinski poglavarji. S tem se je napredna mladina postavila na čelo boja za izpolnitev želje najširših prekmurskih množic, ki so jo pa vse vlade zapostavljale.

Kmalu po počitnicah je prvi prekmurski partijec — član Kluba — Rudi Čačinovič prejel od Borisa Kidriča odgovorno — danes lahko rečemo — zgodovinsko nalogo: organizirati izhajanje partijskega glasila v Prekmurju.

III.

V poletju 1934, ko se zlasti v lendavskem okraju vrše najsrditejši strankarski spopadi, spletkarstva in obračunavanja, se pojavi v Lendavi pri židovskem tiskarnarju in knjigarnarju Balkanyiju, ki je tiskal katoliške in luteranske, slovenske in madžarske knjige in liste ter prodajal poleg rožnih vencev najbolj kriminalne romane, polanski pisatelj Kranjec ter začne s starim Balkanyijem pogajanja za tiskanje novega časopisa. To se ni zdelo nikomur nič čudnega, še manj kaj sumljivega, saj je Miško pisatelj, ki je izdal že lepo število knjig in želi izdajati sedaj še svoj časopis ter se osebno uveljaviti. To bi se v Prekmurju tudi sicer ne zdelo nič čudnega; treba je samo površno pregledati številno prekmursko lokalno časopisje, pa bi težko uganili kakega vidnejšega Prekmurca, ki bi ne izdajal, urejeval ali vsaj pisal v časopise. Čez nekaj dni sta izdajatelj in tiskarnar sklenila pogodbo. Kmalu zatem je izšla »Ljudska pravica«.

Ko pri nas v času monarhofašizma cvetejo politične kupčije, ovadbe in ustrahovanja, obenem pa se veča kmečko zadolževanje in delavska brezposelnost ter ostali izrodki kapitalizma, se v Evropi pojavljajo predhodni znanilci bližajočih se velikih dogodkov — druge svetovne vojne. Hitler neusmiljeno strelja v Münchenu vse tiste, ki se v nacistični stranki še upirajo njegovemu fürerstvu. Čez en mesec, julija 1934, izbruhne nacistični puč na Dunaju, kanclerja Dolfusa umore, a upor je zadušen, obmejni štajerski hitlerjanci beže čez mejo v Prekmurje, v Varaždinu jim dajo pravico političnega pribežališča, bodo pa zato Jugoslavijo čez sedem let okupirali. Po Hitlerjevih pripravah za vojno se zgleduje tudi italijanski fašizem. Z zmago nacizma v Nemčiji mu raste greben. Mussolini na tanku stoječ kriči Evropi: »Ideja vojne plava v zraku!« Nesoglasja v imperialističnem svetu se stopnjujejo, razpoka med njimi vedno bolj zija. V zapadni Evropi si stojita nasproti Italija in Francija. Aleksandrova Jugoslavija je v interesni sferi francoskih finačnikov, zato kralj skriva svojo diktaturo, jo ogrinja z neke vrste parlamentarizmom, sam pa potuje v Francijo po zaščito in jamstva, toda fašistični spletkarji snujejo zaroto zoper kralja in Jugoslavijo ter mu prekrižajo pot.

Štiri dni pred marsejskim atentatom izide »Ljudska pravica«.

Tedaj torej, ko je fašistična pošast začela dvigati glavo, ko začenjajo imperialisti brusiti meče, ko je protiljudska gospoda s kraljem na čelu najbolj dušila svobodni glas ljudskih množic, ko je bilo v Prekmurju največ politične gnilobe, tedaj se je naša Partija vse bolj otresala frakcionaštva in konsolidirala, obogatila s skušnjami ter začela izkoriščati tudi legalne možnosti dela, tedaj je v Lendavi šla na pot po vsej Sloveniji »Ljudska pravica«.

Za tedanje razmere se majhen podeželski tednik, ki je izhajal daleč v obmejnem nestecu, ni mogel zdeti nikomur sumljiv in nevaren. Prav za razmere, kjer se je rodilo toliko političnih lističev in pa zato, ker je list izdajal pisatelj Kranjec in v njem napadal domače klerikalce, se je vse to zdelo kot normalen pojav, kot čisto Miškova ali samo prekmurska zadeva. In vendar je bila stvar docela drugačna. Pokrajinski komite KPJ za Slovenijo je po naročilu tov. Tita zasnoval legalen list z namenom, da zajame kmečko ljudstvo, delavce, obrtnike in druge. V 3. štev. pravi list o sebi: »Ljudska pravica je zamišljena kot tak neodvisen list, ki naj brani interese našega preprostega človeka in mu kaže pot k boljšemu življenju. Taka bo vedno ostala. Okoli sebe hoče združiti vse naše preprosto ljudstvo, ki naj skupno brani svoje koristi in postavlja svoje zahteve... Ne čakajte več pomoči od drugih.«

In le, da bi bilo manj nevarnosti za list, da bi laže obšli cenzuro, ker bi list nosil videz podeželstva, sta Kidrič in Čačinovič določila Lendavo za kraj izhajanja in Kranjca za izdajatelja in urednika. Pokrajinski komite, ki je zasnoval svoj list, je pretehtal vse okoliščine. Zelo dobrodošla okoliščina je bilo prav to, da je bil v Lendavi sreski načelnik dr. Kartin, ki se je več ukvarjal z zbiranjem starih ur, prekmurskih loncev in pd., kot pa s policijstvom in je bil obenem vnet častilec Kranjčevih knjig, od časa do časa pa tudi njegov šahovski partner. Tako si je mogoče razlagati, kako je mogel izhajati komunistični tednik v času neprizanesljivih jugonacističnih režimov brez večjih cenzurnih težav.

Pod temi pogoji je nastopil list svojo pot od Prekmurja do Bele krajine. PK KPJ za Slovenijo je skrbel za uvodnike in politične preglede, s čimer je dajal smer listu. V veliki meri so te članke pisali Kardelj, Kidrič, Albert Kos in drugi. Miško Kranjec je pregledoval dopise, ki so prihajali iz vse Slovenije, skrbel za podlistke, za tehnično stran lista in upravo, ki so mu jo pomagali polanski kmečki fantje, Miškovi prijatelji in znanci, med temi najbolj požrtvovalni Špilak.

Smer lista je bila razvidna že iz prvih številk, kjer beremo: »Nahajamo se v sredini najodločnejših borb delovnega ljudstva za svoj vsakdanji kruh, s tem da so ljudje prenehali čakati na gospodo, da bi ta odpravila krizo. Zato so ljudje začeli odpravljati krizo na svoj način, z vztrajnim bojem za svoje najenostavnejše življenjske potrebe, ki se mu odrekajo...« V 2. štev. pa pravi: »Prav mi Slovenci, ki nas je svetovna vojna raztrgala na troje, imamo dovolj povoda, da smo z vso odločnostjo proti vojni in proti vsakemu fašizmu, naj se pojavi v kakršni koli obliki. Mi se ne damo zavesti od onih fašistov, ki nastopajo pod krinko nacionalizma in ki izrabljajo take dogodke, kakor je zločin v Marseillu. Mi Slovenci imamo dovolj povoda, da smo z vso odločnostjo proti vsakršnim

(Nadaljevanje na 6. strani)

M. Kokolj:

Prekmurje v letih pred »Ljudsko pravico«

Nadaljevanje s 5. strani

fašističnim pokretom, ki gojijo nasilje in netijo vojno. 9. oktober je rezultat fašizma, je delo onih, ki hočejo oplojeni s fašistično miselnostjo, z umori in nasiljem rešiti narodno vprašanje. Toda zavedati se moramo, da se s fašističnim terorjem ne da rešiti niti hrvatskega niti nobenega drugega narodnega vprašanja, da se z vojno boda in tegoba našega časa ne bo odpravila, temveč le povečala.«

Članki s tako vsebino govore, da list ni bil samo prekmurski, marveč vseslovenski in se je po zaslugi Partije razširil po vsej Sloveniji.

Zaradi takšnega programa in naglega prodiranja med množice je postal trn v peti slovenske reakcije. Najprej se je začel vanj zaganjati Klekl in ga ovajati oblasti. Najbolj ga je zanimalo, kdo podpira list, kdo stoji za njim: »Jako resni gospodje so obvestili naše uredništvo, da list »Ljudska pravica« podpira z penezi g. Hartner. Od gospodov, ki so blizu toga lista pa, da to dela g. dr. Peterlin. Oba gospoda sta dala izjavo, da so glasi od njega razširjeni neistiniti. Mi zato moramo pitati, što pa te podpira te list? Nekak ga mora. Edno je istina, najmre to, da so pri listi tisti gospodje, ki so bili pri »Novom časi«, šteri je splavao v komunistične vode. Što je tak skrivni podpornik?«[27] Kmalu za tem Klekl ugotavlja: »Ne da se tajiti, da je düh, ki piše iz »Ljudske pravice« jako nevaren veri našega lüdstva.«[28] In za tem: »Marksizem je nova, brezbožna vera i to novo vero nam je začno oznanjati naš novi prorok v Ljudski pravici.« Na vse to odgovarja Lj. p.: »Jutro je posvetilo Ljudski pravici daljšo vest... in nas mimogrede denuncira svoječasne podpore klerikalcem v Prekmurju in sedanjega skrajnega levičarstva... Novine g. Klekla spremljajo Ljudsko pravico in njenega urednika od prve številke z odkritim in zagrizenim sovraštvom. V tem oziru imamo odgovoriti odkrito samo to, kar se je s povdarkom in brez prikrivanja vleklo skozi vse naše dosedanje pisanje. Mi smo Slovenci, ki z vso svojo dušo verujemo, da more naša zemlja, katero prevoziš z vlakom v enem dnevu, katere bogastva ne dosegajo ne angleškega premoga, ne nemških rudnikov in niti ne žitnih zakladnic sveta, katera združuje na svojem ozkem prostoru samo vzorce pokrajinskih posebnosti... a z vso dušo verujemo, da more ta naša zemlja imeti enako in polno vredno gospodarsko vlogo v Evropi. Da bi tudi v Sloveniji in od nje mogli živeti vsi slovenski delovni ljudje. Z vso dušo verujemo, da bodo v tem jeziku, s čigar znanjem danes ne moreš izpolniti niti poštne nakaznice, pisana dela, katera bodo po svoji vrednosti prodrla zid, ki danes zapira celo Prešerna. Verujemo, da naš jezik ne bo zamrl. In končno verujemo in vemo, da bodo naši ljudje, katere danes sramoti pečat hlapčevstva, mogli in hoteli svojo politično usodo sami kovati in ne bodo samo glasovalna živina za onega, ki je na oblasti. V tem hotenju smo se srečali s hotenjem slovenskih delovnih množic.«

Seveda je bila ta številka prepovedana v celoti, a ne zaradi dr. Kartina, temveč zaradi novih političnih prilik. Po neuspelih petomajskih volitvah je Jevtić padel, na krmilo vlade je prišel Stojadinović in Korošec kot notranji minister, v Lendavo pa novi sreski načelnik dr. Bratina kot nepopustljiv cenzor. »Ljudska pravica« se je morala preseliti iz Lendave zaradi nasilnejšega protikomunističnega nastopa novih oblastnikov (namesto Hajdinjaka je postal poslanec dr. Klar) pa tudi urednik Kranjec je moral oditi k vojakom. Preselila se je v Ljubljano, kjer je postal njen urednik Ivan Kreft.

Revolucionarna misel, ki jo je spregovorila »Ljudska pravica« na svojih straneh, ni zamrla po odhodu lista, ostala je živa in se pretvorila v uporno gibanje, ki je bogato obrodilo.

[21] Novine 8. I. 1933.

[22] Pov. No. 317/1 — 3. IV. 1933.

[23] A. Bačič, tehnični uradnik Vodne zadruge, je kot pristaš madžaronske Neodvisne stranke v l. 1926-27 pisal strupene članke v madžaronske Naše novine zoper Klekla, a sedaj to dr. Klara ni več motilo.

[24] Novine 29. VII. 1934.

[25] M. Kranjec: Rapsodija nepoznane zemlje, Sodobnost 1934, 125.

[26] Dr. Kartin, ki je služboval v Lendavi od junija 1934 do septembra 1935, se ni opredelil za nobeno strankarsko skupino, a se je prav zaradi tega zameril klarovcem, ki so ga premestili, ko so prišli do polne oblasti.

[27] Novine 11. XI. 1934, 4.

[28] Novine 25. XI. 1934, 3.

V spomin prvemu sekretarju Okrožnega komiteja Radgonsko - ljutomerskega področja

Pravkar je minilo praznovanje prvega občinskega dneva Gornje Radgone, ki je tesno združen z delom pok. tov. Kuhar Štefana-Bojana, Jakobovega sina iz Puconec.

Življenje in delo Pišteka, kot smo ga klicali, dokler ni v ilegali prevzel novega imena Bojan, slabo poznajo v Prekmurju in zato naj bo teh nekaj vrstic le v splošno informacijo, dokler ne bo njegov sorojak, soimenjak in tudi sodelavec Štefan Kuhar objavil v »Obmurskem tedniku« daljšo oceno njegovega dela.

Dne 13. nov. 1921 se je Jakobovim, kot po domače nazivajo hišo, rodil sin Štefan. Rodil se je v Markišavcih, pri svojih starih starših, in široka razgledanost njegovega starega očeta, Janoša Cipot, je vplivala na njegovo mladost. V Markišavce se je vedno rad vračal, kajti tukaj je preživel svojo mladost, odtod obiskoval osnovno šolo v Puconcih in tukaj se je sestajal s svojimi delovnimi tovariši tudi v času svojega ilegalnega življenja.

Osnovno šolo je obiskoval v Puconcih. Po ohranjenem spominu je bil Štefan precej odločne narave in v otroških igrah mu je vedno pripadla vodilna vloga; to njegovo lastnost so kmalu spoznali učitelji in mu pri skupnih igrah poverjali najtežje naloge, kjer je bilo treba borbenosti in odločnosti.

Okolje, v katerem se je rodil — gospodarsko močna ravenska vas in Puconci s svojo razvijajočo se industrijo (opekarna) ob prehodu Ravenske v Goričko, mu je zastavljalo mnogo vprašanj in med drugim tudi vplivalo na njegov razvoj v borbi za lepšo bodočnost delovnega človeka.

Iz puconske osnovne šole je Štefan odšel v ptujsko gimnazijo in tako se je prvič srečal z mestnim življenjem. V Ptuju je stanoval pri svojem stricu, primariju bolnice dr. Kuharju Aleksandru, napredno usmerjenemu človeku, ki ni nikdar prenehal skrbeti za njegov razvoj, ga podpiral in je bil tudi v času svojega bivanja v Prekmurju tesno povezan z NOB.

Štefan je bil telesno bolj slaboten, a po svojem značaju pa borben in nepopustljiv. Tak je bil že v drugem razredu gimnazije, katerega je obiskoval v Murski Soboti. V tem času že raste v Prekmurju generacija napredne mladine, od katere so nekateri že študirali na univerzah in ti so iskali stika z mladimi dijaki. Tako je prišel Štefan tudi v stik z njimi in njegov razvoj je bil usmerjen v napredno smer. Po končani mali maturi je moral oditi spet v Ptuj, ker so na soboški gimnaziji ukinili višje razrede. V Ptuju je ostal, dokler ni Sobota dobila samoupravne višje gimnazije. Borba za popolno gimnazijo v Soboti je Štefana še bolj združila z naprednim gibanjem, ki ga je tedaj v Prekmurju vodil Klub prekmurskih akademikov. Ko se je Štefan vrnil nazaj na soboško gimnazijo, je bilo pri njem opaziti, da je razgibanost ptujskih dijakov vplivala nanj, da je dobival svoj svetovni nazor, katerega je kaj smelo izražal tudi v šolskih slovenskih pismenih nalogah in končno ga je izpovedal v svoji maturitetni slovenski nalogi. Svoj svetovni nazor je izražal tudi v predavanjih, ki jih je imel med mladino, in v svojih sestavkih, ki jih je pošiljal uredništvom, a posebno pa je to razvidno iz sestavka, ki ga je priobčilo uredništvo »Slovenske Mladine« v 2. štev. II. letnika in ga zaradi njegove tehtnosti sedaj ponatiskujemo.

Kot dijak soboške gimnazije se je zelo aktivno udejstvoval v društvih kmečkih fantov in deklet in je tudi precej njegove zasluge, da je v tem času bila mladina v Puconcih in sosednih vaseh močno razgibana. Zaradi predanosti in aktivnosti je bil po veliki maturi sprejet v SKOJ. Z vpisom na pravno fakulteto ljubljanske univerze ni prekinil stikov s kmečko mladino in je bil aktiven v Zvezi društev kmečkih fantov in deklet v Ljubljani. Kot študent univerze pa je bil član Kluba prekmurskih akademikov in Slovenskega kluba. Leta 1940 je bil sprejet v KPJ. Partija je tedaj skrbela za čim večjo aktivizacijo vseh naprednih ljudi v borbi zoper rastočo fašistično nevarnost in tako je bilo s pomočjo Štefana in ostalih članov KPJ organizirano v Lipovcih taborjenje večje skupine akademičark ljubljanske univerze. To taborjenje, ki je imelo nalogo dvigniti nacionalno zavest Prekmurja in tudi razgaliti delo Klekla in njegovih pristašev-politikov, je delalo precej preglavic tedanjim oblastnikom. Toda taborjenja niso mogli preprečiti. Poleg takih ljudi je Partija seznanjala delovne ljudi s položajem v svetu in v takratni Jugoslaviji z ilegalno tiskanimi letaki in jih s pomočjo teh pripravljala na velike naloge. Štefan je skupno s svojimi sošolci in delavci iz puconske opekarne razširjal ilegalne letake. Tedanjemu sreskemu načelniku in njegovim pandurjem seveda ni bilo všeč, da je ljudstvo spoznalo gnilobo tedanje države in režima — in so budno zasledovali vsakega naprednega človeka. Jeseni 1940. leta so aretirali Štefana in bil je zaprt v soboškem gradu. Po obsodbi se ni vrnil v Prekmurje, pač pa je živel nekaj časa v Ljubljani in v Ptuju in tako ga je okupacija zatekla izven Prekmurja. Ko se je nahajal v soboškem zaporu, je bil bolan, imel je odprta pljuča — TBC.

V Prekmurje se je vrnil v času, ko so ga že zasedli madžarski okupatorji, toda takoj je našel stik s sekretarjem Okrož. komiteja Prekmurja, narodnim herojem Štefanom Kovačem in ostalimi — in začele so se akcije. Štefan Kuhar je bil tedaj že član Okrožnega komiteja za Prekmurje. Štefan je vodil akcije v okolici Puconec in v neposredni bližini Goričkega in po goričkih vaseh. Prekinjene so bile telefonske zveze s Soboto, čez noč so izginjali madžarski kažipoti s cest in podobno. Toda v juliju 1941 je Štefan moral oditi po nalogu Pokrajinskega komiteja KPS v Maribor, čez Muro, ter je postal sekretar Okrožnega komiteja radgonsko - ljutomerskega področja. Na tem področju je organiziral odbore OF, kakor tudi partijske organizacije in spravil več tovarišev v partizanske edinice. Ko se je začetkom novembra 1941 vračal iz Celja, je bil v Mariboru po izdajstvu aretiran in 15. nov. 1941 so ga Nemci v Mariboru ustrelili in njegovo truplo, skupno še s 34 talci sežgali v Grazu.

Po osvoboditvi je bila Štefanova žara z njegovim pepelom prenešena v Puconce. Tako se je vrnil Štefan med svoje ljudi in k svoji materi, ki jo je imel zelo rad in jo je tudi visoko cenil, ker mu je pri njegovem delu mnogo pomagala.

Štefan Kuhar-Bojan:

K vprašanju odnosov med kmečko in intelektualno mladino

Razmere, v katerih živi današnji mladi rod, bodisi intelektualen, bodisi kmečki, so se v zadnjih desetletjih znatno izpremenile. Dejstva, ki jih danes nihče več noče zanikati, ker jih pač ne more, dejstva, kot n. pr. splošna brezposelnost v vrstah razumniškega značaja, katastrofalno obubožanje našega kmečkega ljudstva, zahtevajo od nas, da se vanje poglobimo in da v skladu s temi dejstvi usmerjamo naše delo.

Odveč bi bilo poudarjati- kakšne dolžnosti ima slovenska študirajoča mladina, ki noče stati daleč od svojega ljudstva, ampak hoče rasti ob njem, mu biti ob strani ter se skupaj z njim boriti za ideale, ki so temu ljudstvu in prav tako njegovi mladini program, ki ga je treba izvojevati. Zakaj med ljudstvom in njegovo mladino, pa najsi ta izhaja iz vrst meščanstva, ne more biti prepada. Udarci, ki padajo po slovenskem ljudstvu, zadevajo v živo tudi njegovo mladino. Dokazov za to imamo vsak dan pred očmi: odstotek študirajoče mladine iz vrst delavske in kmečke plasti našega naroda se vedno manjša. In narobe: ne more biti sreče in blaginje po naših vaseh, ki jih izrabljajo podeželjski magnati, če iz teh vasi ne bo izšla vrsta mladih ljudi, ki bodo vas dvigali in jo branili.

V prvi številki je ugotovil tovariš, ki je načel vprašanje sodelovanja med kmečko in razumniško mladino, porazno dejstvo, ki pa ne vzbuja posebnega začudenja. Ugotovil je, da pretežna večina slovenske inteligence z zelo majhno skrbjo motri propadanje naših malih kmečkih gospodarstev, ki označuje vso povojno dobo. Tudi v krogu mlade, doraščajoče slovenske inteligence s prav tako neznatnim zanimanjem spremljajo življenje naše vasi. Tudi to ni nič čudnega. Saj se ta mladina prav malo peča celo s svojimi lastnimi problemi. Njeno obzorje navadno ne sega preko nogometnih atrakcij in podobnega. Kje so vzroki za to malomarnost, ni posebno težko ugotoviti. Mi smo že nekajkrat skušali označiti čudne poglede, ki jih ima ta mladina, če jih sploh ima, na najbolj pereča vprašanja našega naroda in naše dobe sploh. Sicer pa bi bilo smešno, če bi kaj drugega v tej smeri tudi pričakovali. Sodobna šola iz umljivih razlogov ne da učečemu se naraščaju niti najosnovnejših prvin nekega v resnici življenjskega znanja, ki bi mladini omogočalo orientacijo v življenju in družbi. Mladina je v tem oziru prepuščena popolnoma sama sebi. Le kolikor se sama loti svoje vzgoje, toliko moremo od nje pričakovati zrelosti in razgledov.

Če pomislimo, da tvori kmečka mladina dve tretjini vse slovenske mladine, šele občutimo, kako sramotna je majhna pozornost, ki jo bodoči slovenski intelektualci posvečajo položaju, v katerem je ta del mladine.

Jasno pa je, da je ena glavnih nalog progresivnega mladinskega gibanja ne samo seznaniti se s potrebami in dosedanjim delom te mladine, ampak stremeti po neprestanem poglabljanju medsebojnih stikov.

Žalostno bi bilo, če bi se tudi kmečka mladina v tako majhni meri bavila s problemi, ki jo tarejo, kot vidimo to pri nas. Ta mladina si je nujno morala zastaviti vprašanje: kdo je našo vas spravil na rob propada? Začela je razmišljati o nalogah, ki jo čakajo. Uvidela je, da je tudi na vasi tradicionalna delitev v dva tabora imela žalostne posledice. Ta cepitev ni razdejala samo kulturnega udejstvovanja, ampak je zasekala globoke rane samemu gospodarstvu. Politična pokvarjenost, ki smo jo doživljali, je v kmečkem ljudstvu omajala vero v pravico. Mimo vseh teh dejstev zavedna kmečka mladina ni mogla iti. Spoznala je, da se mora končati žalostna tradicija, da bi namreč naš kmet služil zdaj temu zdaj onemu gospodarju in plačeval medsebojne račune obeh političnih strank. Nadaljevati to politiko, bi se reklo, našo vas še dalje pustiti v oblasti socialnih pretresov, pustiti jo, da polagoma popolnoma propade.

Dvig našega kmeta ni mogoč brez podpore vseh pozitivnih sil delovnega ljudstva, ni mogoč brez široke organizacije, ki stoji izven vpliva politične igre. Zato se je kmečka mladina jela organizirati. Ustanavljati je začela svojo lastno demokratično kmečko organizacijo. Društvo kmečkih fantov in deklet je prvi močan steber v tej organizaciji. To misel, da je namreč potrebno osnovati krepko povezanost vse kmečke mladine, so iskreno podpirali tudi vsi oni, na žalost redki kmečki sinovi, ki jim je bilo dano izobraževati se na slovenski univerzi. Sinovi kmečkega ljudstva, ki se mu niso odtujili, temveč so mu s svojim znanjem želeli pomagati v boju za lepše življenjske pogoje, so ustanovili svojo lastno organizacijo, akademski agrarni klub »Njivo«, v katerem so se zbrali mladi ljudje, ki so smatrali za svojo prvo dolžnost, podpirati stremljenje svojih kmečkih tovarišev. Pri tem jim seveda ni prišlo na misel, da bi se jim vsiljevali za njihove voditelje, ker so se dobro zavedali, da mora biti v tej organizaciji nosilec vsega dela kmečka mladina sama. Srečna rešitev tega organizacijskega problema je povzročila, da je to neodvisno gibanje v tako zavidanja vrednem obsegu zajelo slovensko kmečko mladino. Po naših vaseh so zrasle neodvisne mladinske organizacije, ki so v petnajstih letih svojega obstoja opravile pomembno socialno in prosvetno delo.

Kakšni so torej vidiki za poglobitev odnosov med obema plastema slovenske mladine? Prvi pogoj je, da prelomimo s tisto mrzlo, brezbrižno razdaljo, ki nas je ločila od kmečkih tovarišev. V 10. številki »Grude«, glasila Zveze kmečkih fantov in deklet, smo brali pod naslovom »Razveseljiv pojav« besede, ki kažejo, da je naš skromni poskus v prvi številki »Slovenske mladine« naletel na razumevanje in odobravanje v vrstah kmečkega naraščaja. Izrazili smo našo iskreno željo, da se kompleksu vprašanj, ki ga tarejo, približamo kolikor mogoče temeljito, da se ustvari med nami vez zaupanja, ki smo ga doslej tako zelo pogrešali. Vendar pa bi bilo zgolj teoretično obravnavanje vprašanj kmečke mladine, dasi ni mogoče zanikati njegove pomembnosti, vse premalo. Poznavanje teh vprašanj nam mora služiti samo kot nujna priprava in kot izhodišče za bodoče delo. Nočemo sicer postavljati kakega strogo začrtanega programa, ker vemo, da take programske napovedi le redko kdaj presežejo svoj papirnati okvir. Prepričani pa smo, da se nam bo, če se bomo dela lotili z ono odkritosrčnostjo, ki je mladini lastna, in z resno voljo, sama odprla pot, po kateri nam bo treba hoditi. Poudarjamo, da je samo spoznanje, kje nam je določeno mesto, premalo. Prav tako kot za naše srednješolske probleme, bo treba tudi vprašanje razmerja med kmečko in intelektualno mladino obdelati v smotrno organizirani anketi, ki bo vsestransko osvetila to pereče vprašanje.

(»Slovenska mladina II/2)

Ob 20-letnici Gasilskega društva v Borejcih

Že leta 1933 je nekaj borejskih fantov ustanovilo »Sportni klub Ledava«, kar je bila le ena oblika dela med mladino, ki je bila v svojem prostem času zaposlena, pa tudi starejši so uživali pri nogometu, ne samo kot pasivni gledalci, marveč kot aktivni igralci. »Sportni klub je bil bolj notranja borejska zadeva. Nikjer ni bil registriran, toda važno je bilo njegovo delo, ki ga je dobro opravil. Popularnost kluba je naraščala; prirejal je nogometne tekme med vasmi. Vendar tudi z »ilegalnim« klubom niso mogli naprej, da si ne bi po nepotrebnem nakopali na grbo žandarjev. Na enem izmed sestankov so sklenili, da bodo rajši ustanovili gasilsko društvo, ki bo delalo tako, kakor bodo hoteli sami Borejčani.

Med Prekmurci so bila gasilska društva vedno priljubljena oblika dela, saj je končno plemenita zamisel — pomagati bližnjemu v nesreči — vedno lepa, hvale vredna.

Čeprav so bila takratna gasilska društva zamišljena kot orodje v rokah režima, pa so Borejčani vendarle delali tako, kot je bila volja odbornikov. Saj je bil odbor napreden za tiste čase; leta 1935 je iz članov tega društva zraslo Društvo kmečkih fantov in deklet, ki je delalo tako, kakor njegovi sovrstniki v Prekmurju — uresničevalo je ideje naprednega gibanja, ki mu je načelovalo napredno slovensko izobraženstvo, prva med izobraženci tudi v narodnem osvobodilnem gibanju padli narodni heroj Štefan Kovač in sedanji največji slovenski pisatelj Miško Kranjec.

Pred dvajsetimi leti, februarja 1934, je bil ustanovljen Klub prekmurskih akademikov, ki je v svojo sredino privabil vse napredno misleče prekmurske študente. Ogromno je delo, ki ga je ta klub opravil med prekmurskim ljudstvom! Tudi v Borejcih so ga poznali, saj je precej časa delovala v vasi potujoča knjižnica Kluba prekmurskih akademikov, ki je s prihodom »kulturnega« madžarskega okupatorja leta 1941 žalostno izginila na tišinski žandarmerijski postaji. Celo iz drugih vasi so ljudje prihajali po knjige — največ pa je brala mladina.

Tudi svoje podpise so Borejčani dali, ko je šlo za soboško popolno gimnazijo. Akcijo zbiranja podpisov je organiziral prav Klub prekmurskih akademikov.

Pred dvajsetimi leti, prav v juliju mesecu, so zasavski rudarji začeli veliko borbo proti kapitalističnim izkoriščevalcem. Takrat niso prihajali v Borejce dnevniki, le kakšen »Slovenski gospodar«, »Domovina«, »Novine« in »Murska krajina« so našli tod svoje bralce. Borejčani pa so zvedeli za resnico, čeprav je v časopisih ni bilo.

Iz vasi je nekaj mladih fantov zahajalo v gimnazijo, vendar se je večini nekje v nižji gimnaziji zataknilo. Bilo je pač tako, da je večina predvojnih študentov izhajala iz revnejših kmečkih družin, kamor smo se v počitnicah vedno vračali, čeprav smo študirali v Mariboru, Ptuju in Ljubljani. S svojimi vaščani smo imeli dobre stike, posebno še z mladino. Med mladimi so bili študentje nosilci naprednih idej.

Ustanovljeno gasilsko društvo v Borejcih je že junija leta 1935 zaigralo lepo in zahtevno Jurčičevo igro »Deseti brat«, s katero je potem še dvakrat gostovalo v Pužavcih pri Šiftarju in v Veščici pri Žibriku. Čez tisoč ljudi je videlo to igro in hvalilo podjetne Borejčane.

To ni bila zgolj običajna veselica, marveč prva društvena kulturna prireditev, ki je v Borejce privabila veliko več ljudi kot običajna veselica. Društvo je že v svojem začetku bilo dobro znano v vasi in okolici po svoji kulturnoprosvetni misiji, začelo je s pionirskim delom v vasi, ki še ni nikoli videla igre, in ustvarilo je pogoje za nadaljnje izobraževalno in kulturno delo na tem področju. Saj smo pred vojno poznali kulturna prizadevanja tudi po drugih vaseh. Prirejali so igre pri raznih gostilničarjih in po šolah, v Borejcih pa ni bilo ne enega, ne drugega.

Dolge in dokaj težavne so bile priprave, saj so v igri sodelovali tudi študentje z mariborske gimnazije: Lurči Pub, sedanji zdravnik v Grazu, dr. Maks Grobovšek in Štefan Novak iz Tešanovec, ki je igral glavno vlogo. Takrat so se znali študentje naprednih nazorov zliti s kmečkimi fanti in dekleti v čvrst kolektiv, ki je prav dobro zaigral. Borejčani so bili takrat na svoje igralce upravičeno ponosni.

Odkrito povedano, to je bil res uspeh — v majhni vasi naštudirati, zrežirati »Desetega brata« in dvakrat gostovati z njim!

In še nekaj je treba podkrepiti: pri »Desetem bratu« je zrasla skupina kmečkih ljudi doma v vasi. Ta skupina je pozneje sama režirala igre, igrala doma in gostovala drugod, takrat seveda že pod okriljem ustanovljenega »Društva kmečkih fantov in deklet«, katerega ustanovni občni zbor je bil 29. novembra 1935. V njem so bili aktivni prav tisti, ki so tudi pridno delali v gasilskem društvu, kakor: Karl Benčec, Franc in Koloman Flisar, Franc in Evgen Gomboc, Marija Ciglarjeva in drugi.

Društvo je vedno družno delalo z gasilci, zato je ob dvajsetletnici zares bogata njegova kronika, ki pravi, da so imeli osem kulturnih prireditev in enajst veselic.

V tem vrvežu, oživljanju naših vasi, v naraščajoči krizi, ko so cene kmečkih pridelkov občutno padale, ko so ljudje hodili na sezonska dela, je 5. oktobra 1934 izšla v Lendavi prva številka »Ljudske pravice«, ki jo je urejal Miško Kranjec.

To so bile tudi misli na proslavi 20-letnice gasilskega društva v Borejcih.

Vse kaže, da stopa tudi mladi rod po stopinjah svojih nekdanjih vzornikov. Lepo organizirana kulturna akademija na prostem z recitacijami in petjem bi lahko prišla tudi na oder kakšnega večjega kraja ali celo mesta.

Ob dvajsetletnici teh dogodkov — ob mednarodnem delavskem prazniku, 1. maja 1954 — je v Borejcih zasijala tudi elektrika. Pa kmetijska zadruga dobro deluje: Zares: novo življenje se odvija v tej prekmurski vasici!

Ing. K. Cigit